

EVROPSKÁ
KOMISE

V Bruselu dne 30.1.2019
COM(2019) 22 final

Diskusní dokument

Směrování k udržitelné Evropě do roku 2030

Obsah

Předmluva prvního místopředsedy Timmermanse a místopředsedy Katainena	2
1 Udržitelný rozvoj v zájmu lepší životní úrovně obyvatel: konkurenční výhody Evropy	3
2 EU a globální výzvy, které je třeba řešit	8
3 Směrování k udržitelné Evropě do roku 2030	14
3.1 Politické základy pro udržitelnou budoucnost.....	16
3.1.1 Od lineárního hospodářství k oběhovému	17
3.1.2 Udržitelnost od výrobce ke spotřebiteli.....	20
3.1.3 Energie, budovy a mobilita, jež obstojí v budoucnosti.....	22
3.1.4 Zajistit, aby přechod byl sociálně spravedlivý	25
3.2 Horizontální nástroje pro přechod k udržitelnosti	27
3.2.1 Vzdělávání, věda, technologie, výzkum, inovace a digitalizace.....	27
3.2.2 Financování, stanovování cen, daně a hospodářská soutěž.....	30
3.2.3 Odpovědné chování a sociální odpovědnost podniků a nové podnikatelské modely ..	33
3.2.4 Otevřený obchod založený na pravidlech	35
3.2.5 Správa věcí veřejných a zajištění soudržnosti politik na všech úrovních	36
4 EU globálním průkopníkem udržitelného rozvoje	38
5 Scénáře pro budoucnost	40

Předmluva prvního místopředsedy Timmermanse a místopředsedy Katainena

Jakožto Evropané můžeme být hrdí na své výsledky. Prostřednictvím integrace a úzké spolupráce jsme vytvořili bezprecedentní bohatství, vysoké sociální standardy a velké příležitosti pro občany. Ve Smlouvách jsme pevně ukotvili společné zásady a hodnoty demokracie, lidských práv a právního státu a vybudovali jsme sjednocenou a svobodnou Evropskou unii.

Tohoto úspěchu jsme dosáhli díky tomu, že jsme si laťku nastavili vysoko. Naše demokratická kultura podněcuje ostré debaty, a to právem. Není totiž čas nečinně sedět a nechat dějiny plynout. Je neustále potřeba zlepšovat životní úroveň všech Evropanů, lépe je chránit, bránit, dát jim větší hlas a zvyšovat jejich ochranu před různými hrozbami od terorismu po změnu klimatu.

Svět je v pohybu a jsme uprostřed čtvrté průmyslové revoluce. Vše se mění pro každého. Tvrdit opak je popřením zdravého rozumu. Otázkou je, zda budeme obětí změny, nebo zda změnu využijeme a nasměrujeme ji tak, jak potřebujeme. Evropané řeší naléhavé problémy, jako je např. zhoršování životního prostředí a změna klimatu, demografické změny, migrace, nerovnosti a tlak na veřejné finance. Občané se obávají o svou budoucnost a o budoucnost svých dětí. Žijeme na ekologický dluh, který má dopad na všechno. Když nevynaložíme větší úsilí, budou muset budoucí generace tento dluh splatit i s vysokými úroky.

Je povinností Evropské unie, aby sloužila občanům, nikoli naopak. Evropská unie musí lidem pomáhat při naplňování jejich životních ambicí a musí řešit jejich problémy okamžitě a efektivně. Musíme začít tím, že vyhodnotíme situaci a uznáme realitu a nepopíratelnost faktů. Tato fakta by v nás však neměla vzbuzovat obavy ani úzkost, ale měla by nás inspirovat k činům.

Mnohé obavy se týkají problémů, které přesahují hranice a ohrožují naše pracovní místa, naši prosperitu, naši životní úroveň, naše svobody a naše zdraví. Žádný jednotlivý stát nebo národ nemůže tyto problémy účinně vyřešit sám. Potřebujeme rozměr Evropské unie, která je – pokud je jednotná a rozhodná – globální silou, s níž je třeba počítat. V konečném důsledku však ani evropský rozměr nebude dostačující, potřebujeme program, který má globální dopad, a tento program je nejlépe zachycen v sedmnácti cílech udržitelného rozvoje, které podepsalo 193 států, včetně Evropské unie a jejích členských států. Tyto cíle udržitelného rozvoje vymezují způsob, jak vyřešit výzvy, před nimiž stojíme, a přitom zlepšit prostředí, v němž žijeme, naši ekonomiku i naše životy.

Udržitelný rozvoj je komplexní problém, ale jednoduchý koncept: jde o to zajistit, aby náš hospodářský růst umožnil zachovat model, jenž přináší spravedlivé výsledky pro celé lidstvo, a o to, aby lidé nespotřebovávali více zdrojů, než může Země nabídnout. Znamená to, že musíme modernizovat naše hospodářství začleněním udržitelných vzorců spotřeby a výroby, musíme napravit nerovnováhu našeho potravinového systému a začít se přepravovat, produkovat a využívat energii a stavět budovy udržitelným způsobem. K dosahování cílů udržitelného rozvoje proto musíme nasměrovat vědu, finance, daně i správu.

Není to otázka levice nebo pravice, je to otázka dobré nebo špatné volby. Evropská unie má naštěstí dobrou výchozí pozici, protože disponuje velkými konkurenčními výhodami. Evropa vyvinula jedny z nejpřísnějších environmentálních norem na světě, zavedla ambiciózní politiky v oblasti klimatu a podporuje Pařížskou dohodu. Prostřednictvím svých vnějších politik a otevřenou obchodní agendou založenou na pravidlech Evropská unie také sdílí udržitelná řešení s třetími zeměmi.

Evropská unie byla založena na předpokladu, že „světový mír nemůže být zachován bez tvůrčího úsilí, jež je úměrné nebezpečím, která tento mír ohrožují“ jak výstižně prohlásil Robert Schuman před téměř 70 lety. Dnes můžeme slova „světový mír“ doplnit o slova „blahobyt našich obyvatel a jejich přežití“.

Program udržitelnosti je pozitivní program, jehož podstatou je zkvalitňování životů lidí. Evropa má vše, co je třeba k řešení největších problémů. Můžeme uspět, pokud budeme jednat společně. Potřebujeme, aby se všichni zapojili a projevíli politickou vůli jednat. Přestože ostatní ustupují, Evropa musí pokročit, zlepšit svou konkurenceschopnost, investovat do udržitelného růstu a být příkladem pro zbytek světa.

Pouhá vize nestačí, musíme se také dohodnout na konkrétním způsobu jejího naplnění. Tento diskusní dokument je naším příspěvkem do diskuse.

Nevznikl by bez neocenitelné pomoci evropských zúčastněných stran. Občanská společnost, soukromý sektor a akademická obec jsou součástí této diskuse. Mnohostranná platforma na vysoké úrovni pro plnění cílů udržitelného rozvoje, kterou v roce 2017 zřídila Evropská komise, velmi pozitivním způsobem umožnila propojit průřezové myšlenky.

Účelem otázek nastíněných v tomto dokumentu je sloužit v nadcházejících měsících jako výchozí materiál pro diskusi mezi občany, zúčastněnými stranami, vládami a institucemi s cílem poskytnout inspiraci pro debatu o budoucnosti Evropy, přípravu strategické agendy Evropské unie na období 2019–2024 a stanovení priorit budoucí Evropské komise.

1 Udržitelný rozvoj v zájmu lepší životní úrovně obyvatel: konkurenční výhody Evropy

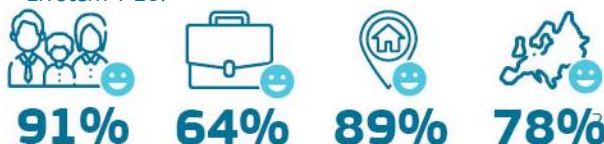
V září 2015 se zástupci zemí celého světa sešli na zasedání Valného shromáždění Organizace spojených národů, aby podepsali Agendu pro udržitelný rozvoj 2030 (Agenda OSN 2030) a jejích sedmáct cílů udržitelného rozvoje, čímž se dohodli na konkrétním „seznamu úkolů pro lidstvo a planetu“¹. Čelní světoví představitelé se zavázali k odstranění chudoby, ochraně planety a zajištění míru a prosperity pro všechny její obyvatele. Cíle udržitelného rozvoje a Pařížská dohoda představují cestu k lepšímu světu a globální rámec pro mezinárodní spolupráci v oblasti udržitelného rozvoje a její hospodářský, sociální, environmentální a správní rozměr. EU byla jednou z hlavních sil, které stály za Agendou OSN 2030, a plně se zavázala k jejímu provádění.

¹ Generální tajemník OSN Pan Ki-mun na summitu pro přijetí agendy rozvoje po roce 2015, který se konal v New Yorku dne 25. září 2015, <https://www.un.org/press/en/2015/sgsm17111.doc.htm>, cit. dne 3. prosince 2018.

Udržitelný rozvoj, tedy rozvoj, který naplňuje potřeby současných generací, aniž by ohrozil možnost budoucích generací uspokojovat své potřeby, je hluboce zakořeněn v evropském projektu. Evropská integrace a politika EU přispěly k překonání poválečné bídy a hladu a vytvořily prostor svobody a demokracie, v němž evropští občané mohli dosáhnout dosud nevídané životní úrovně a prosperity.

EU soustavně usilovala o vytvoření inkluzivnější společnosti založené na demokracii a právním státu, jak je uvedeno v článku 2 Smlouvy o Evropské unii². Sociální a zdravotní normy Evropské unie jsou jedny z nejambicióznějších na světě a Evropa je kontinentem s nejvyšší střední délkou života. Naše sociálně tržní hospodářství přineslo prosperitu a díky silným systémům sociálního zabezpečení i bezpečnost. Značné investice do výzkumu a inovací přispěly k vývoji nových technologií a výrobních modelů, které umožňují udržitelné využívání zdrojů a zavádění digitálních řešení. Klíčový význam mají zdravé rozpočty a moderní hospodářství, pokrok k řádné fiskální politice a strukturální reformy snížily míry zadluženosti a podpořily vytváření pracovních míst. Míra zaměstnanosti osob ve věku 20–64 let vzrostla ve třetí čtvrtině roku 2018 na 73,5 %, což je nejvyšší úroveň, které kdy bylo v EU dosaženo. Tyto skutečnosti měly pozitivní vliv na produktivitu a růst v Evropě. Třebaže hospodářské, sociální a územní rozdíly mezi členskými státy EU a jejich regiony stále přetrvávají³, politika soudržnosti EU přispěla k růstu a ke snížení těchto rozdílů na celém kontinentu (konvergence „směrem vzhůru“). EU navíc zavedla jedny z nejprísnejších sociálních a environmentálních norem, jedny z nejambicióznějších politik na ochranu zdraví obyvatel a stala se celosvětovým vzorem v boji proti změně klimatu. Členské státy EU dosáhly pozoruhodného pokroku v mnoha oblastech Agendy OSN 2030, a EU je proto jedním z míst na světě, kde se žije nejlépe, ne-li nejlepším místem k životu.

Většina respondentů je spokojená se svým rodinným životem, povoláním, životem v zemi, ve které žijí, a s životem v EU:

Eurobarometr Budoucnost Evropy 2017

Evropská unie je jedním z nejlepších míst k životu

- ✓ Devět členských států EU-27 se řadí mezi 20 nejšťastnějších zemí světa, přičemž Finsko je na prvním místě seznamu⁴.
- ✓ Celková spokojenost se životem v EU, a to na základě subjektivního pocitu evropských občanů, je na úrovni 70 %⁵.

² Úř. věst. C 202, 7.6.2016.

³ Můj region, má Evropa, naše budoucnost: Sedmá zpráva o hospodářské, sociální a územní soudržnosti, 2017, dostupné z: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/cohesion7/7cr.pdf.

⁴ World Happiness Report 2018, John F. Helliwell, Richard Layard a Jeffrey D. Sachs.

⁵ Eurostat, ukazatele kvality života: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Quality_of_life_indicators

- ✓ Jedenáct členských států EU-27 figuruje v první dvacítkce celosvětového Indexu pokroku mládeže (Youth Progress Index)⁶ Evropského fóra mládeže. Index pokroku mládeže je jedním z prvních nástrojů, který byl vyvinut proto, aby poskytl úplnou představu o životě dnešního mladého člověka bez ohledu na ekonomické ukazatele.

61% Evropanů vidí Evropskou unii jako stabilní místo v nepokojném světě a optimismus o budoucnosti EU roste.

Zpráva Eurobarometr 2018

⁶ K dispozici na internetových stránkách: <https://www.youthforum.org/youth-progress-index>.

Členské státy EU patří při plnění cílů udržitelného rozvoje mezi nejlepší

V celosvětovém srovnání se sedm členských států EU-27 řadí mezi **TOP 10** v indexu plnění cílů a všechny státy EU-27 patří do **TOP 50** (ze 156):

Členské státy EU-27 mají **v průměru nejlepší výsledky u cíle 1** (Konec chudoby ve všech jejích podobách všude na světě).

Členské státy EU-27 mají **v průměru druhé nejlepší výsledky u cíle 3** (Zajistit zdravý život a podporovat kvalitní život v každém věku).

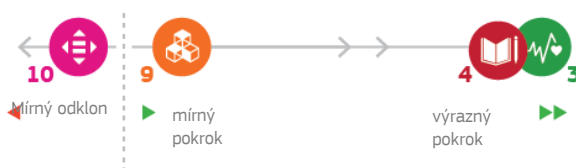
Členské státy EU-27 mají **v průměru nejhorší výsledky u cíle 12** (Zajistit udržitelné vzorce spotřeby a produkce) a u **cíle 14** (Zachování a udržitelné využívání oceánů, moří a mořských zdrojů pro udržitelný rozvoj).

Při dosahování **cíle 10** existují mezi členskými státy a v rámci nich **výrazné rozdíly** (Snížit rozdíly uvnitř států a mezi nimi).

EU za posledních pět let **značně pokročila** při dosahování téměř všech cílů udržitelného rozvoje.

Zdroj: Index SDSN SDG; Eurostat, Udržitelný rozvoj v Evropské unii, vydání z roku 2018.

Nicméně nic není nikdy úplné nebo trvalé. Pro naši demokracii, naše hospodářství a naše životní prostředí je třeba dále pracovat na tom, abychom konsolidovali výsledky, plně překonali nepříznivé dopady ekonomické a finanční krize, dokázali dosahovat pokroku v oblasti zdraví, dobré životní úrovně a sociálního zabezpečení bez ničení životního prostředí, abychom překonali sociální rozdíly a řešili problémy, které přesahují hranice.

Jsme uprostřed čtvrté průmyslové revoluce a změny dopadnou na všechny. Otázkou je, zda budeme schopni reagovat takovým způsobem, který bude odpovídat našim hodnotám a zájmům. EU a její členské státy mají výraznou konkurenční výhodu, která nám umožňuje ujmout se vedení a modernizovat naše ekonomiky, chránit naše životní prostředí a zlepšit zdraví a životní úroveň všech Evropanů. Budeme proto muset naplnit cíle udržitelného

rozvoje a přitom dále investovat do dovedností, inovací a vznikajících technologií, abychom naše hospodářství a společnost převedli na udržitelnou cestu.

Musíme zvážit, jak rozvíjet naše modely výroby a spotřeby. Musíme jednat, abychom zastavit globální oteplování a ztráty ekosystémů a biologické rozmanitosti, které ohrožují naše životní podmínky a vyhlídky na udržitelný růst i sám život na této planetě. Máme pro to schopnosti, ale nemáme nadbytek času. I přes dosažený pokrok přetrvávají značné nerovnosti a územní rozdíly. Řešení tohoto problému je důležité pro vytvoření spravedlivé společnosti, ale i pro udržení a posílení sociální soudržnosti a zajištění sociální a politické stability v členských státech EU a mezi nimi.

Kromě toho je mnohostranný světový pořádek založený na dodržovaných a účinných pravidlech nejlepší protidávkou k zákonu džungle v anarchistickém světě bez dostatku zdrojů plném jaderných zbraní a terorismu. Dochází k nárůstu nacionalistického smýšlení typu „moje země především“, které může vést k nepokojům a konfliktům. Některé státy se začaly obracet zády ke svým globálním závazkům v oblastech blahobytu, bezpečnosti, ochrany životního prostředí a opatření v oblasti klimatu, čímž narušují světové uspořádání založené na pravidlech.

Cíle udržitelného rozvoje nejsou pouhými cíli, ale slouží jako kompas a mapa. Nabízejí nezbytnou dlouhodobou perspektivu, která přesahuje volební období a krátkodobé úvahy s okamžitým efektem. Pomáhají nám, abychom mohli udržet stabilní demokracie, budovat moderní a dynamické ekonomiky a přispívat k utváření světa s lepší životní úrovní a menšími nerovnostmi, světa, v němž nikdo nezůstává opomenut a přitom se v něm respektují limity naší planety a myslí na její zajištění pro budoucí generace.

Cíle udržitelného rozvoje

Zdroj: OSN.

Od začátku svého mandátu se Komise vedená předsedou Junckerem snažila o začlenění udržitelného rozvoje do svých politik⁷ a již položila základy pro další generaci udržitelných politik, mimo jiné od evropského pilíře sociálních práv, nového Evropského konsensu o rozvoji až po na hodnotách založenou strategii Obchod pro všechny, Strategický závazek ohledně rovnosti žen a mužů a Evropský prostor vzdělávání; od balíčku opatření týkajících se oběhového hospodářství, balíčků „Evropa v pohybu“ a energetické unie po strategii pro

⁷ Příloha 3 diskusního dokumentu podrobněji osvětluje hlavní iniciativy Junckerovy Komise, které přispívají k Agendě OSN pro udržitelný rozvoj 2030 a Pařížské dohodě.

modrý růst a strategii pro biohospodářství a od investičního plánu a akčního plánu pro udržitelné financování po městskou agendu pro EU a akční plán pro přírodu.

Junckerova Komise také navrhla zlepšit udržitelnost financí EU posílením vazby mezi financováním EU a dodržováním zásad právního státu i stanovením ambicióznějších cílů pro výdaje v oblasti klimatu v budoucím rozpočtu EU.

Junckerova Komise nedávno představila dlouhodobou strategickou vizi pro prosperující, moderní, konkurenceschopné a klimaticky neutrální hospodářství EU do roku 2050⁸. Tato vize otevírá prostor pro strukturální posun evropského hospodářství, který bude motorem pro udržitelný růst a zaměstnanost.

Všechny tyto strategické politiky budou muset být plně a jednotně uplatňovány v praxi. Budou muset být také doplněny dalšími opatřeními, která zohlední vzájemnou provázanost všech politik i nové výzvy, fakta a důkazy, které se objeví. Významnou úlohu může v tomto ohledu sehrát sociální dialog i dobrovolná opatření ze strany soukromého sektoru.

EU je mimořádně dobře vybavená k tomu, aby mohla vést. Vzhledem k tomu, že ostatní světové velmoci se stahují, otevírá se politické vakuum. EU to nabízí velkou příležitost udávat směr a vymezit cestu pro ostatní.

Občané EU zvolí v květnu tohoto roku nový parlament. Na podzim se ujme funkce nová Komise. Datum ukončení strategie „Evropa 2020“ pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění⁹ se rychle blíží. Musíme se proto zabývat příštím pětiletým politickým cyklem Evropy a novým víceletým finančním rámcem, který bude platit od roku 2021 do roku 2027. Evropská rada¹⁰ uvítala záměr Komise zveřejnit tento diskusní dokument, který by měl připravit podmínky pro vypracování ucelené prováděcí strategie v roce 2019. Tento diskusní dokument zahajuje diskusi o dalším rozvoji vize EU pro udržitelný rozvoj a zaměření odvětvových politik po roce 2020, čímž připravuje i dlouhodobé provádění cílů udržitelného rozvoje¹¹. Komise by chtěla přispět ke skutečně komplexní a do budoucna zaměřené diskusi o budoucnosti Evropy a udržitelný rozvoj je s budoucností neoddělitelně spojen.

2 EU a globální výzvy, které je třeba řešit

Díky reformnímu úsilí na všech úrovních se podařilo napravit hospodářské základy EU po ekonomické a finanční krizi¹². Nejnovější prognózy¹³ však ukazují, že pro zajištění zdravé ekonomiky je potřeba zvýšit tempo růstu, snížit míry zadlužení a udržet fiskální kázeň. Pokud nepřijmeme opatření ke zvýšení ekonomické odolnosti a nebudeme řešit strukturální slabiny, mohlo by v nadcházejících letech dojít ke ztrátě dynamiky spojené s riziky nepříznivého vývoje. Pokud však provedeme nezbytné strukturální reformy, můžeme dosáhnout větší prosperity a stabilnější budoucnosti, mimo jiné prostřednictvím investic do výzkumu a inovací, veřejných služeb, sociálních systémů a ochrany životního prostředí. Pro zajištění

⁸ COM(2018) 773 final.

⁹ KOM(2010) 2020 v konečném znění.

¹⁰ Dokument EUCO 13/18 – Evropská rada (18. října 2018), Závěry III.12.

¹¹ COM(2016) 739 final.

¹² Roční analýza růstu na rok 2018, COM(2017) 690 final.

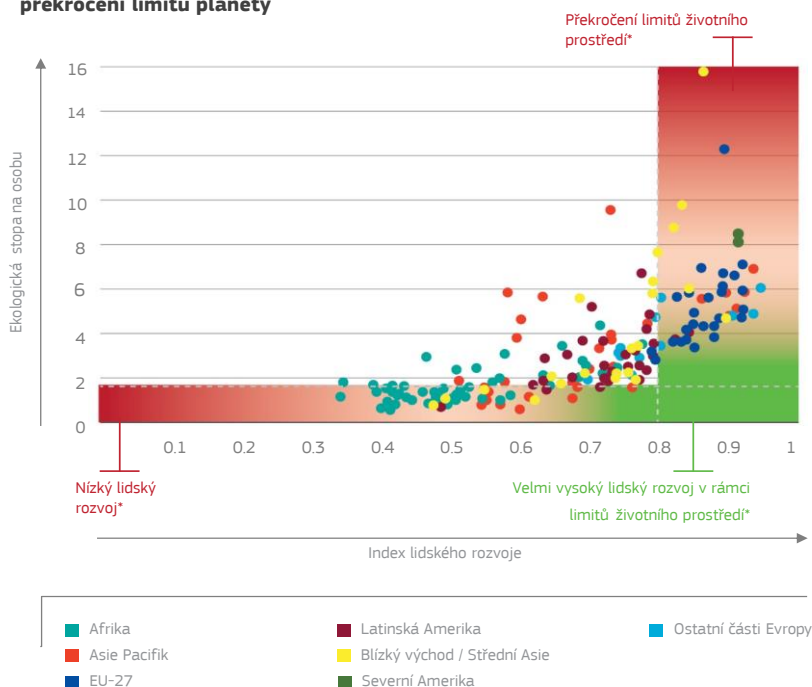
¹³ Evropská hospodářská prognóza – podzim 2018, zveřejněna dne 8. listopadu 2018. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/ip089_en_0.pdf.

perspektivních daňových a důchodových systémů, včetně stabilních příjmů z daní na jednotném trhu, je potřeba přijímat opatření na úrovni EU i členských států.

Kromě toho roste naléhavost řady problémů, které ohrožují naše dobré životní podmínky a hospodářskou prosperitu. Všechny tyto problémy jsou složité a vzájemně výrazně propojené, což však znamená, že řešení jednoho problému může mít pozitivní dopad na jiné.

Nejzávažnějším deficitem a naší největší výzvou v oblasti udržitelnosti je ekologický dluh, který vytváříme nadměrným využíváním a vyčerpáváním našich přírodních zdrojů, čímž ohrožujeme schopnost uspokojovat potřeby příštích generací v mezích naší planety. Celosvětový tlak na klíčové zdroje, od sladké vody po úrodnou půdu, ohrožuje samu lidskou existenci. Lidé dnes využívají ekvivalent 1,7 Země.¹⁴ S celkovou spotřebou hmotných zdrojů, která se mezi lety 1900 a 2015 zvýšila čtrnáctinásobně a která se podle očekávání do roku 2050¹⁵ více než zdvojnásobí, se svět řítí k několika bodům zlomu. Kromě ekologické zátěže to představuje závažnou výzvu pro hospodářství EU i z hlediska závislosti na surovinách z mezinárodních trhů.

Ani jedinému státu se nepodařilo dosáhnout vysokého lidského rozvoje bez překročení limitů planety

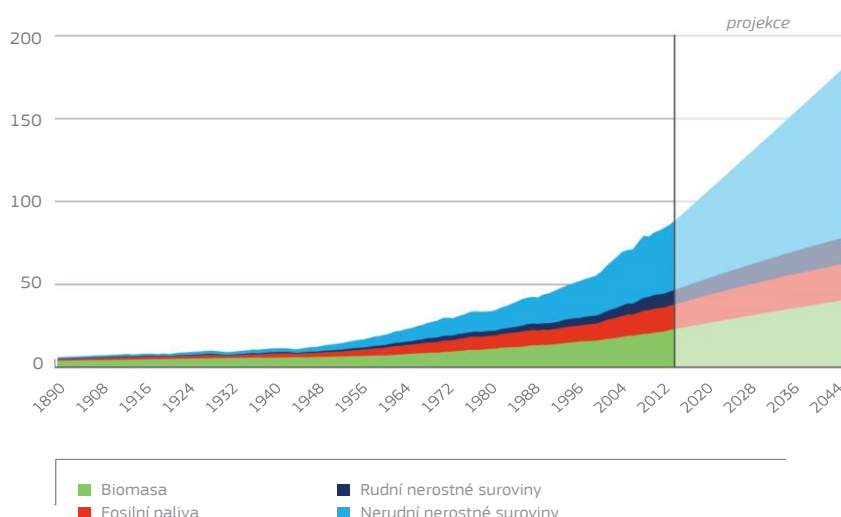
Zdroj: Global Footprint Network, UNDP.

Poznámka: Údaje pro index lidského rozvoje a limity životního prostředí z roku 2014.

¹⁴ Global Footprint Network <https://www.footprintnetwork.org/our-work/ecological-footprint/>.

¹⁵ Evropská komise, srovnávací přehled v oblasti surovin z roku 2018.

Přechod na oběhové hospodářství je zcela zásadní, protože celosvětová těžba surovin stále roste

Zdroj: Evropská komise, EIP v oblasti surovin, srovnávací přehled nových materiálů 2018, na základě Programu OSN pro životní prostředí (historické údaje) a Hatfield-Dodds et al. (2017) (projekce).

Biologická rozmanitost a ekosystémy jsou čím dál více ohroženy lidskou činností, za pouhých 40 let se světové populace obratlovců zmenšily v průměru o 60 %¹⁶. Ničení tropických pralesů probíhá velice rychle, každý rok se ztrácí plocha přibližně o velikosti Řecka. Toto není problém, který se nás netýká. V EU se jen 23 % druhů a 16 % přírodních stanovišť nachází v dobrém stavu. Potraviny živočišného původu mají velmi vysoký dopad na využívání půdy¹⁷ a rostoucí poptávka po mořských plodech vytváří výrazný tlak na mořské ekosystémy¹⁸.

Globální emise skleníkových plynů dále stoupají alarmujícím tempem, nejen z důvodu spotřeby energie, ale také kvůli nadměrné spotřebě zdrojů a ničení ekosystémů. 27 % emisí skleníkových plynů v EU pochází z dopravy a mnohé městské oblasti nedodržují limity pro znečištění ovzduší dohodnuté na úrovni EU. Produkce potravin zůstává významným činitelem při spotřebě vody a energie a při emisích skleníkových plynů, je totiž zdrojem přibližně 11,3 % emisí skleníkových plynů v EU. Fosilní paliva jsou v EU stále dotována z veřejných zdrojů ve výši přibližně 55 miliard EUR ročně, což odpovídá přibližně 20 % nákladů EU na dovoz paliv, a to i přes ambiciózní opatření, která EU přijala v oblasti dekarbonizace, a přes závazky k postupnému ukončení podpory, které byly přijaty v rámci G7 a G20¹⁹.

Celkově se EU podařilo snížit vlastní emise a oddělit je od hospodářského růstu, čímž výrazně přispěla k celosvětovému úsilí, také s ohledem na emise začleněné do vývozu a dovozu EU²⁰. Přesto je jak na úrovni EU, tak na celosvětové úrovni potřeba udělat více.

Pokud nebudou devastující dopady změny klimatu a ničení přírodního kapitálu řešeny, výrazně ovlivní hospodářství, sníží kvalitu života na celé planetě a zvýší intenzitu a frekvenci přírodních katastrof, čímž ohrozí více životů. Přestože zvrácení těchto negativních trendů je

¹⁶ WWF. 2018. Living Planet Report - 2018: Aiming Higher. Grooten, M. a Almond, R.E.A.(Eds). WWF, Gland, Švýcarsko.

¹⁷ Evropská agentura pro životní prostředí (2017): „Food in a green ligh. A systems approach to sustainable food“.

¹⁸ Pracovní dokument útvarů Komise SWD(2016) 319 final.

¹⁹ COM(2019) 1, s. 10.

²⁰ Podrobná analýza na podporu sdělení Komise COM(2018) 773, oddíl 5.6.2.3.

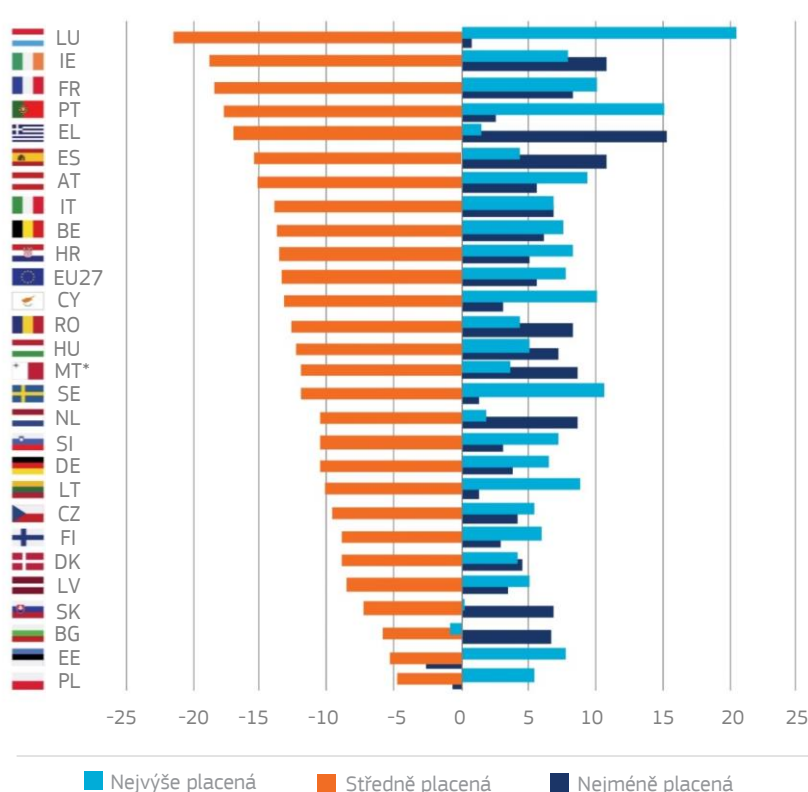
nákladné a vyžaduje velké kolektivní úsilí, náklady plynoucí z nečinnosti a související sociální důsledky by byly mnohem vyšší²¹.

Problémy neotrásají jen planetou, ale i modelem sociálního zabezpečení EU, základním kamenem evropského projektu. Technologické, strukturální a demokratické změny v globalizovaném světě přeměňují povahu práce a podkopávají naši solidaritu, zpochybňují i předpoklad, že každá generace může doufat v lepší svět než ta předchozí. To by mohlo také ve větší míře ohrožovat základní hodnoty EU, tedy hodnoty demokracie, právního státu a základních práv.

Podíl pracovníků se středními platy v celé EU klesá

Vysoce, středně a nízko placená pracovní místa v EU

Změna od roku 2002 do roku 2016 v procentních bodech

Zdroj: Zaměstnanost a sociální vývoj v Evropě (ESDE), 2018.

Poznámka: Pro Maltu změna od roku 2009 do roku 2016.

V současné době je 22,5 % obyvatel EU stále ohroženo chudobou nebo sociálním vyloučením a 6,9 % Evropanů stále trpí závažnou materiální nouzí. V roce 2017 se poprvé od finanční krize v členských státech snížily nerovnosti v příjmech. Rozdíly v příjmech jsou však stále příliš vysoké a stále dochází ke koncentraci bohatství na špičce. To má řadu společenských dopadů a vede to k rozdílům v životní úrovni a kvalitě života. Členské státy EU se také potýkají s celou řadou výzev v oblasti zabezpečení cenově dostupné energie pro všechny Evropany, protože pro miliony obyvatel není lehké zajistit si topení²². Přibližně 43 milionů

²¹ Dante Disparte, „If You Think Fighting Climate Change Will Be Expensive, Calculate the Cost of Letting It Happen“, 12. června 2017, Harvard Business Review online, <https://hbr.org/2017/06/if-you-think-fighting-climate-change-will-be-expensive-calculate-the-cost-of-letting-it-happen>, cit. dne 3. prosince 2018.

²² Eurostat, „Sustainable development in the European Union – Monitoring report on progress towards the SDGs in an EU context“ – 2018 Edition (Udržitelný rozvoj v Evropské unii. Monitorovací zpráva o pokroku v plnění cílů udržitelného rozvoje v kontextu EU – ročník 2018).

lidí v EU si každý druhý den nemůže dovolit kvalitní jídlo²³, a přitom vyplýváme přibližně 20 % produkce potravin²⁴ a více než polovina dospělé populace v EU trpí nadváhou²⁵, což s sebou nese vážná zdravotní rizika. Dalším rizikem pro zdraví je antimikrobiální rezistence, která by v následujících desetiletí mohla být příčinou více než 10 milionů úmrtí ročně²⁶.

Dodnes nebylo dosaženo plné rovnosti žen a mužů. Bez ohledu na to, že zaměstnanost žen je na historicky nejvyšších úrovních a že je ve funkcích s rozhodovacími pravomocí dnes zastoupeno více žen než kdy jindy, pokrok v dalších oblastech stagnuje nebo se výsledky dokonce zhoršují²⁷. Dvanáct členských států EU se v posledních deseti letech posunulo zpět, pokud jde o genderové rozložení času vynaloženého na péči, domácí práce a sociální činnost. Přetrvávají rozdíly v oblasti zaměstnanosti a mezd²⁸.

Většina evropských respondentů si myslí, že život dnešních dětí bude obtížnější než život jejich vlastní generace.

Zpráva Eurobarometr 2017

Je velkým úspěchem, že Evropa má nejdelsí střední délku života na světě. Avšak stále vyšší počet starších osob a zmenšující se podíl obyvatel v produktivním věku přináší pro náš socioekonomický model specifické výzvy. Stárnutí, spolu s dlouhověkostí a zvýšenou

²³ https://ec.europa.eu/food/safety/food_waste_en.

²⁴ Eurostat, „Sustainable development in the European Union – Monitoring report on progress towards the SDGs in an EU context“ – 2018 Edition (Udržitelný rozvoj v Evropské unii. Monitorovací zpráva o pokroku v plnění cílů udržitelného rozvoje v kontextu EU – ročník 2018).

²⁵ Eurostat, „Sustainable development in the European Union – Monitoring report on progress towards the SDGs in an EU context“ – 2018 Edition (Udržitelný rozvoj v Evropské unii. Monitorovací zpráva o pokroku v plnění cílů udržitelného rozvoje v kontextu EU – ročník 2018).

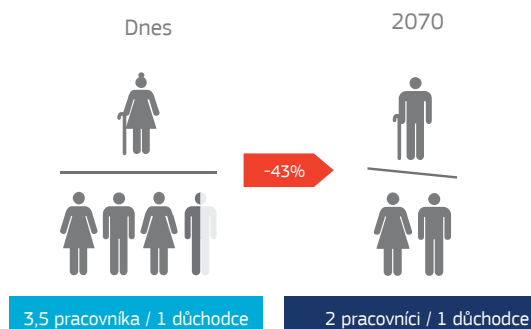
²⁶ Organizace pro výživu a zemědělství OSN (FAO), 2016, Antimicrobial resistance and our food systems: challenges and solutions, <http://www.fao.org/3/a-i6106e.pdf>

²⁷ Evropský institut pro rovnost žen a mužů (2017), Gender Equality Index 2017 – Measuring gender equality in the European Union 2005-2015, Press Release 11 October 2017, <https://eige.europa.eu/news-and-events/news/gender-equality-index-2017-progress-snails-pace>, cit. dne 3. prosince 2018.

²⁸ Evropská komise, Zpráva o rovnosti žen a mužů v EU za rok 2018.

pravděpodobností chronického onemocnění, může mít velký dopad na veřejné finance, včetně systémů zdravotnictví. Zvýší se také riziko nerovnosti mezi generacemi.

Procento lidí starších 65 let oproti populaci v produktivním věku rychle poroste

Zdroj: Eurostat, Evropská komise.

Poznámka: Tento obrázek ukazuje indexy závislosti starších osob – definované jako počet lidí nad 65 let vyjádřený jako procento populace v produktivním věku (tedy lidí ve věku 15–64 let).

Nerovnosti a omezení sociální mobility ohrožují náš celkový hospodářský rozvoj²⁹ a sociální soudržnost. EU obvykle relativně dobře řeší problematiku nerovnosti příjmů, ale méně se jí daří v oblasti nerovnosti příležitostí. Nerovné příležitosti mohou bránit části obyvatel v začlenění do společnosti a na trh práce, což snižuje vyhlídky růstu. Řešení těchto nerovností má zásadní význam proto, aby veřejnost podpořila přechod k udržitelnosti. Rostoucí pokušení izolacionismu a nacionalismu může být projevem toho, že se příliš mnoho Evropanů necítí dobře chráněno ve světě, který se zdá být čím dál tím nespravedlivější. Je však jasné, že žádný členský stát není sám o sobě dostatečně velký nebo silný na to, aby dokázal řešit nadnárodní problémy. Sjednocení v EU ale jsme s to ochranu nabídnout.

Důvodem k hlubokému znepokojení jsou i nerovnosti na celosvětové úrovni. Obrovské světové rozdíly v růstu počtu obyvatel a v životních úrovních spolu s nárůstem teploty a mizením ekosystémů nevyhnutelně povedou k nucenému přesídlování a migraci po celém světě. Odhaduje se, že do roku 2050 stovky milionů lidí opustí své domovy v důsledku změny klimatu a zhoršování životního prostředí³⁰. Je to jasný příklad toho, že různé komplikované problémy spolu vzájemně souvisí a ovlivňují se, a proto vyžadují komplexní řešení. Žádné zázračné nebo snadné řešení kteréhokoli z velkých a složitých problémů prostě neexistuje.

Stojíme před velkým úkolem modernizovat náš hospodářský model, řešit sociální problémy, kterým čelíme, a nadále rozvíjet a podporovat silnou mnohostrannou spolupráci založenou na pravidlech. To vše je však nutné pro zajištění sociální stability, prosperity našeho hospodářství a zlepšení zdravotního stavu obyvatel. Naše svobodné společnosti potřebují hospodářskou dynamiku, nepřetržité investice do klíčových základních technologií a vzdělávání. Abychom zajistili lepší budoucnost pro všechny, musíme najít nový způsob udržitelného růstu, v němž zohledníme skutečnost, že fyzické podmínky ve 21. století jsou velmi odlišné od podmínek předchozího století. Této výzvy se nezalekne.

²⁹ OECD (2015) In It Together: Why Less Inequality Benefits All, OECD Publishing, Paříž.

³⁰ Mezinárodní organizace pro migraci, „Migration, Environment and Climate Change: Assessing the Evidence“, 2009.

Sociální rovnost, solidarita a ochrana životního prostředí by měly být prvky, na něž by naše společnost měla dbát, aby mohla čelit celosvětovým výzvám.

1.

Nejčastější
odpověď

2.

Nejčastější
odpověď

Eurobarometr Budoucnost Evropy 2017

Cíle udržitelného rozvoje jsou ze své podstaty globálními cíli udržitelného rozvoje, které se vztahují na všechny části světa, a je třeba k nim tak přistupovat. Při přijímání opatření musíme mít na mysli mezinárodní hledisko, musíme vést příkladem, stanovovat celosvětové normy a motivovat státy, průmyslová odvětví i jednotlivce k tomu, aby se k tomuto našemu úsilí přidali. Jakožto největší jednotný trh na světě, největší světový obchodník a investor a největší poskytovatel rozvojové pomoci může mít EU velmi významný vliv na úspěch Agendy OSN 2030. EU již pro podporu udržitelnosti zavedla řadu nejmodernějších politik na světě. Tímto směrem musíme pokračovat, jen musíme postupovat rychleji, abychom zajistili udržitelnou Evropu do roku 2030. Nemůžeme si dovolit přenést odpovědnost na příští generace a prostor, který máme pro přijímání opatření, se stále zužuje. Rozhodnutí, která v příštích letech přijmeme, nebo nepřijmeme, rozhodnou o tom, zda výše uvedené tendence zvrátíme, nebo ne.

3 Směřování k udržitelné Evropě do roku 2030

Udržitelný rozvoj znamená zlepšení životní úrovně lidí tím, že se jim dostane možnost skutečné volby, vytvoří se příznivé prostředí a poskytne větší a lepší informovanost. Tím bychom se měli dostat do situace, kdy budeme vést „spokojený život v mezích naší planety“, ³¹ tak že budeme inteligentněji využívat zdroje a budeme mít k dispozici moderní hospodářství, které bude prospívat našemu zdraví a podpoří dobré životní podmínky.

Proto bychom měli pokračovat v cestě, kterou jsme si předsevzali: v přechodu na nízkouhlíkové hospodářství, které je neutrální z hlediska změny klimatu a účinně využívá zdroje, respektuje biologickou rozmanitost a plně dodržuje Agendu OSN pro udržitelný rozvoj 2030 a 17 cílů udržitelného rozvoje. Tento přechod musí prospívat všem, nesmí nikoho opomenout a musí zajistit rovnost a inkluzivnost. Náš ekonomický růst musí být do budoucna méně závislý na neobnovitelných zdrojích, tak abychom mohli maximálně využívat udržitelné obhospodařované obnovitelné zdroje a ekosystémové služby.

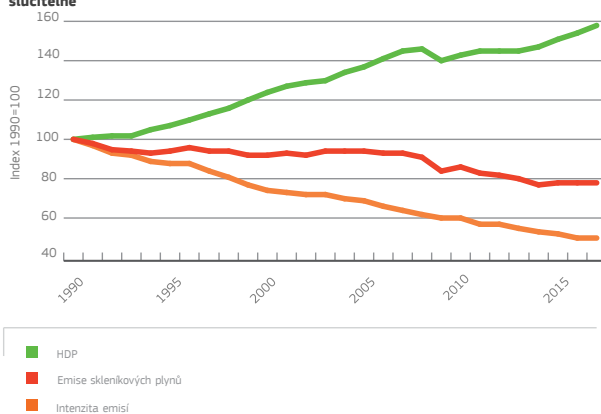
EU tento přechod již začala uskutečňovat. Mezi roky 2000 až 2015 rostla zaměstnanost v odvětví životního prostředí rychleji než v hospodářství jako celku. ³² Nízkouhlíkové

³¹ 7. akční program pro životní prostředí. K dispozici na internetových stránkách: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32013D1386>.

³² Eurostat – hospodářství životního prostředí, statistiky o zaměstnanosti a růstu. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/pdfscache/10420.pdf>. Hospodářství životního prostředí zahrnuje dvě hlavní skupiny činností a/nebo produktů: „ochranu životního prostředí“ – všechny činnosti vztahující se k prevenci, snižování

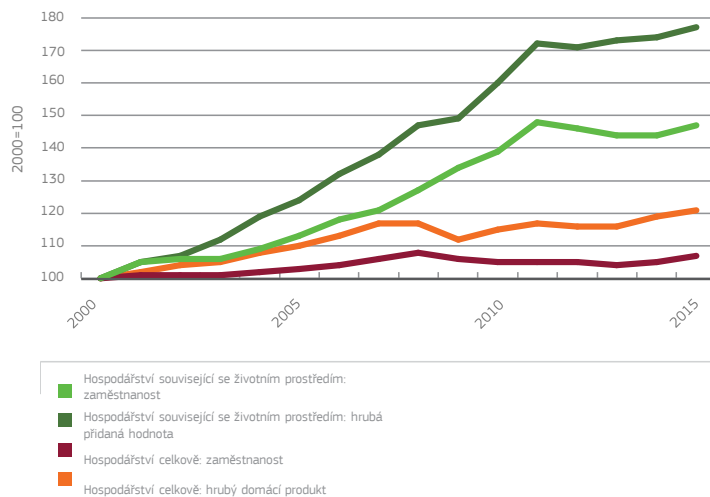
technologie se stávají významnou obchodní komoditou, přičemž EU profituje z vysokého kladného obchodního salda. Během období 2012–2015 činila hodnota vývozu čistých energetických technologií z EU 71 miliard EUR, což o 11 miliard EUR převýšilo hodnotu dovozu. EU již nyní dokazuje, že je možné zvyšovat hospodářský růst a zároveň snižovat emise uhlíku.

EU dokazuje, že hospodářský růst a přechod na nízkouhlíkové hospodářství jsou slučitelné

Zdroj: Evropská komise, Evropská agentura pro životní prostředí.

V EU rostou odvětví hospodářství související se životním prostředím rychleji než celkové hospodářství

Zdroj: Eurostat, Evropská komise.

EU může být normou pro zbytek světa, pokud převezme vedoucí úlohu při realizaci cílů udržitelného rozvoje a přechodu k udržitelnému hospodářství, a to i pomocí inteligentních

a odstranění znečišťování a jakéhokoliv jiného zhoršování životního prostředí; „řízení zdrojů“ – ochranu a zachování stavu přírodních zdrojů, a tudíž jejich ochranu před vyčerpáním.

investic a inovací do klíčových základních technologií. EU by pak z výhod tohoto přechodu mohla těžit jako první. Na budoucím globálním trhu by pak rovněž měla největší konkurenční výhodu. To pomůže budovat silnější členské státy v silnější Unii, která lidem pomáhá uskutečňovat jejich cíle ve svobodě a za dobrých životních podmínek, čímž se naplní evropská vize.

Zelený růst by pomohl všem³³, jak výrobcům, tak i spotřebitelům. Odhaduje se, že pokud se podaří splnit cíle udržitelného rozvoje v oblasti potravin, zemědělství, energetiky, materiálů, měst, zdraví a dobrých životních podmínek, mohly by se vytvořit tržní příležitosti v hodnotě vyšší než 10 bilionů EUR.³⁴ Ambice EU dosáhnout ekonomiky, která účinně využívá zdroje a je neutrální z hlediska změny klimatu, ukáže, že zelený přechod může jít ruku v ruce s rostoucí prosperitou. Aby se to podařilo, musí EU a její členské státy stát v čele úsilí v oblasti vědy, technologií a moderní infrastruktury. Musíme rovněž podporovat vznik nových obchodních modelů, odstraňovat překážky na jednotném trhu a využívat nové technologie, např. umělou inteligenci. Důležité horizontální nástroje – výzkum a inovace, financování, stanovování cen a danění, odpovědné chování podniků a nové podnikatelské modely a vzdělávání – vytvoří vhodné podmínky pro změnu v oblasti udržitelnosti, pokud se budou využívat ve prospěch inovativního zeleného a inkluzivního hospodářského přechodu, který je sociálně spravedlivý.

Aby se nám to podařilo, musíme dále investovat do lidí a různých systémů, které jsou základem naší společnosti. Izolované, nesystematické přístupy se ukázaly být neúčinnými. Musíme vypracovat komplexní a integrované strategie. Například problematiku životního prostředí samotné politiky v oblasti životního prostředí nevyřeší, pokud hospodářské politiky budou i nadále podporovat fosilní paliva, neúčinné využívání zdrojů či neudržitelnou výrobu a spotřebu. Podobně ve čtvrté průmyslové revoluci neobstojí sociální politiky a neochrání pracovní sílu, kterou přechod na nízkouhlíkovou ekonomiku negativně ovlivňuje: silné politiky v oblasti vzdělávání a odborné přípravy, jakož i výzkum a vývoj budou mít rovněž zásadní význam pro vybudování nezbytné odolnosti v naší společnosti.

Je nutné jednat na všech úrovních. Zapojit se musí orgány EU, členské státy a regiony. Města, obce a venkovské oblasti se musí stát hybnou silou změn. Občané, podniky, sociální partneři a vědecká a znalostní komunita se budou muset spojit a spolupracovat. EU a její členské státy budou muset spolupracovat s mezinárodními partnery. Abychom byli úspěšní, musíme na všech úrovních táhnout za jeden provaz.

3.1 Politické základy pro udržitelnou budoucnost

Je tedy nanejvýš důležité, aby přechod k udržitelnosti byl prioritou pro všechny zúčastněné strany v EU. Ty musí dále rozvíjet průřezové politické programy, které byly na úrovni EU v minulých letech přijaty. Velká část evropských politik již na splnění cílů udržitelného rozvoje pracuje, avšak členské státy je ještě musí integrovaným způsobem uvést do praxe. Například náklady vzniklé z důvodu neuplatňování stávajících environmentálních právních předpisů EU, konkrétně náklady na zdravotní péči a přímé náklady související s životním prostředím, jsou odhadovány zhruba na 50 miliard EUR ročně. Pokud by byla pravidla EU v oblasti životního

³³ S. Fankhauser, A. Bowen a kol. „Who will win the green race? In search of environmental competitiveness and innovation“ (Kdo vyhraje „zelený“ závod? Hledání konkurenceschopnosti a inovací v oblasti životního prostředí), 2013.

³⁴ Komise pro podnikání a udržitelný rozvoj, „Better Business Better World, The report of the Business & Sustainable Development Commission“ (Lepší podnikání, lepší svět – zpráva Komise pro podnikání a udržitelný rozvoj), leden 2017 (s. 12).

prostředí plně dodržována, nebylo by to pouze ve značný prospěch životního prostředí a našeho zdraví, ale také by to pomohlo vytvořit nová pracovní místa.³⁵

Důležité je urychlit a posílit udržitelná řešení, ale jde také o budování spojení a zvýšení soudržnosti mezi různými programy na všech úrovních. Soudržnost politik je základní podmínkou pro to, abychom mohli splnit cíle udržitelného rozvoje a pro EU zajistili dlouhodobý zelený a inkluzivní růst.

Z poznatků o klíčových výzvách a příležitostech, které má EU v oblasti udržitelnosti, jichž máme k dispozici celou řadu, vyplývá, že je důležité zaměřit se na výrobu a spotřebu v oblasti materiálů a produktů, potravin, energie, mobility a zastavěného prostředí³⁶ a současně nezapomenout na sociální dopady změn v těchto oblastech. Právě zde jsou změny v oblasti udržitelnosti nejvíce zapotřebí a mají potenciálně největší přínos pro hospodářství EU, společnost a přírodní prostředí, stejně jako velmi pozitivní vedlejší účinky v celosvětovém měřítku. Tyto oblasti nefungují izolovaně, nýbrž jsou úzce propojeny a vzájemně se podporují.

3.1.1 Od lineárního hospodářství k oběhovému

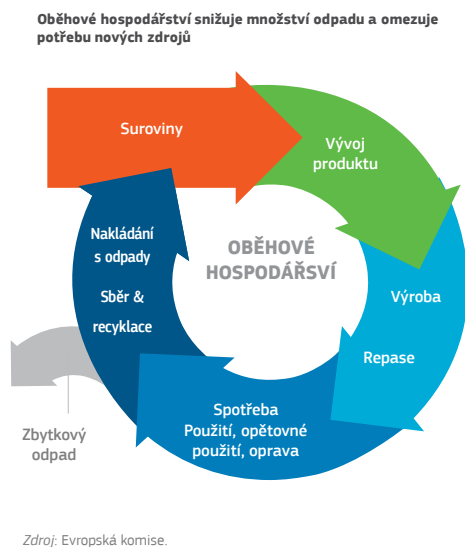
Rostoucí nabídka a cenová dostupnost různých materiálů a produktů zjednodušila náš život a přispěla ke zvýšení životní úrovně a kvality života v EU. Nicméně náš způsob života zaměřený na spotřebu vede k nadměrnému využívání zdrojů a rostoucímu tlaku na přírodní kapitál a klima.³⁷

Je třeba, abychom dokázali udržitelným způsobem zajistit další růst naší ekonomiky a zlepšení životní úrovně, jak si lidé přejí. To si bude vyžadovat vývoj nových materiálů a produktů, abychom je byli schopni v rostoucí míře náležitě opětovně využít, opravit a recyklovat. To se projeví nejenom snížením množství odpadu, ale omezí se tak i potřeba získávání nových zdrojů, jež s sebou nese významné finanční náklady a dopady na životní prostředí. V momentě, kdy určitý produkt skončí svůj životní cyklus, až už jde o džínové kalhoty, chytrý telefon, nádobu na potraviny nebo kus nábytku, skutečné oběhové hospodářství zajistí, aby většina jeho materiální hodnoty byla zachována, takže materiál, který byl původně považován za odpad, bude znovu použit pro výrobu nových výrobků.

³⁵ Přezkum provádění environmentální politiky EU z roku 2017.

³⁶ Mj.: Mezivládní panel pro změnu klimatu: „Global warming of 1.5 °C: an IPCC special report on the impacts of global warming of 1.5 °C above pre-industrial levels and related global greenhouse gas emission pathways, in the context of strengthening the global response to the threat of climate change, sustainable development, and efforts to eradicate poverty“ (Globální oteplování o 1,5 °C: zvláštní zpráva mezivládního panelu pro změnu klimatu o dopadech globálního oteplování o 1,5 °C ve srovnání s úrovní před průmyslovou revolucí a o souvisejících scénářích snižování celosvětových emisí skleníkových plynů, v kontextu posilování celosvětové reakce na hrozbu, kterou představuje změna klimatu; udržitelný rozvoj a úsilí o vymýcení chudoby), 2018; Sachs, J., Schmidt-Traub, G., Kroll, C., Lafortune, G., Fuller, G. (2018): „SDG Index and Dashboards Report 2018“ (Zpráva z roku 2018 o rejstříku a přehledu cílů udržitelného rozvoje). New York: Bertelsmann Stiftung a organizace Sustainable Development Solutions Network (SDSN); „Europe moving towards a sustainable future“ (Evropa na cestě k udržitelné budoucnosti), příspěvek platformy složené z mnoha zúčastněných stran týkající se provádění cílů udržitelného rozvoje v diskusním dokumentu EU, říjen 2018.

³⁷ Eurostat, „Sustainable development in the European Union, Monitoring Report on Progress towards the SDGs in an EU Context“ (Udržitelný vývoj v Evropské unii. Monitorovací zpráva o pokroku při plnění cílů udržitelného rozvoje v kontextu EU), 2018.

Přechod na oběhové hospodářství, a to i na oběhové biohospodářství, nabízí obrovskou příležitost k vytvoření konkurenčních výhod na udržitelném základě. Pokud budou všechna odvětví a veškerý průmysl uplatňovat zásady oběhového hospodářství, bude to ve prospěch evropského životního prostředí i společnosti, a navíc to do roku 2030 může mít čistý hospodářský přínos v hodnotě 1,8 bilionu EUR³⁸ a v tom samém období vytvořit více než jeden milion nových pracovních míst v celé EU³⁹, jakož i hrát zásadní úlohu při snižování emisí skleníkových plynů⁴⁰. Vzhledem k tomu, že produkty EU jsou silně závislé na zdrojích z jiných částí světa, přechod na oběhové hospodářství by EU rovněž pomohl snížit environmentální, sociální a hospodářské tlaky v celosvětovém měřítku a posílil by její strategickou autonomii.

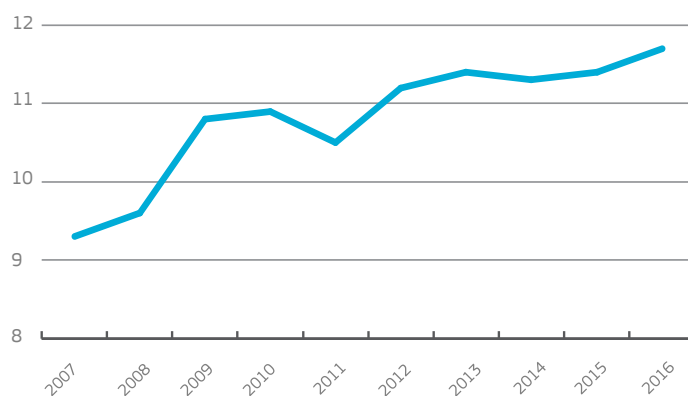
³⁸ „Growth within: A circular economy vision for a competitive Europe“ (Růst: vize oběhového hospodářství pro konkurenceschopnou Evropu) Ellen MacArthur Foundation a McKinsey Center for Business and Environment, 2015.

³⁹ „Towards a circular economy – Waste management in the EU“ (Na cestě k oběhovému hospodářství – nakládání s odpady v EU), 2017, výzkumná služba Evropského parlamentu.

⁴⁰ SITRA, „The circular economy - a powerful force for climate mitigation“ (Oběhové hospodářství – hybná síla pro zmírňování změny klimatu), 2018. Dostupné z: <https://www.sitra.fi/en/publications/circular-economy-powerful-force-climate-mitigation/>.

V EU se stále častěji používají druhotné suroviny

Míra použití v %, EU-28

Zdroj: Eurostat

Hospodářství EU bude optimálně připraveno profitovat z přechodu na oběhové hospodářství, pokud z produktů oběhového hospodářství učiní jedny ze svých hlavních obchodních značek a z přechodu bude čerpat konkurenční výhody. Abychom si však tyto výhody zachovali, budeme muset naše úsilí zintenzivnit. Akční plán EU pro oběhové hospodářství, který Junckerova Komise přijala v roce 2015, stanoví opatření, která jsou pro hospodářství EU vodítkem na cestě k oběhovému hospodářství a která mají EU pomoci získat v tomto procesu přechodu vedoucí postavení. Počítá s kroky, které by vedly ke změně spotřebních návyků a způsobů výroby, přičemž se soustředí na vývoj produktů (životnost, opravitelnost, opětovné použití a recyklaci), na nakládání s odpady (předcházení, recyklaci, energetické využití a předcházení skládkování) a větší informovanost spotřebitelů. Téměř všechny prvky tohoto akčního plánu se již podařilo splnit, ale k vybudování plně oběhového hospodářství EU je třeba učinit ještě více kroků.

Přepracovaná strategie EU ohledně biohospodářství představená v roce 2018 doplňuje akční plán EU pro oběhové hospodářství a navrhuje zlepšit a posílit udržitelné využívání obnovitelných zdrojů, stejně jako umožnit, aby byly obnovitelné suroviny a průmyslové vedlejší produkty přetvořeny na výrobky z biologického materiálu (např. paliva, chemikálie, kompozitní obaly, nábytek a hnojiva).

Nyní je zásadní, aby se zavedené politiky skutečně realizovaly v praxi a i nadále na všech úrovních řízení EU upřednostňovaly nová opatření. Například ambiciózní modernizaci právních předpisů EU týkajících se nakládání s odpady budou muset do praxe uvést členské státy. Posuzování životního cyklu produktů by se mělo stát normou a v co největší možné míře by se mělo rozšířit používání rámce pro ekodesign, jenž byl vypracován s cílem zvýšit účinnost produktů, která by snížila spotřebu energie a zdrojů. Je třeba urychlit práci, jež byla zahájena v oblasti chemikálií, netoxického životního prostředí, ekoznaček a ekologické inovace, kritických surovin a hnojiv. Stimulace trhu s druhotnými surovinami musí zůstat významnou prioritou. Prioritní oblastí bude muset i nadále zůstat úspěšná práce týkající se oběhového hospodářství v oblasti plastů a stejně tak se musí dostat podpory a stimulace dodatečným zdrojům a průmyslovým odvětvím, která způsobují silné znečištění (např. potraviny, textilní výrobky a elektronika), aby se staly součástí oběhového hospodářství. Je třeba rozšířit a posílit působnost odvětví založených na biotechnologiích a zároveň chránit naše ekosystémy a zabránit nadměrnému využívání přírodních zdrojů. Pro dosažení pokroku na cestě k oběhovému hospodářství bychom z oběhového hospodářství měli učinit páteř průmyslové strategie EU a „oběhovost“ umožnit i v nových oblastech a odvětvích. Pro tento

cíl je důležité, aby spotřebitelé byli schopni přijímat informovaná rozhodnutí a aby veřejný sektor zvýšil své úsilí a zajistil udržitelné zadávání veřejných zakázek. V současnosti jsou okolnosti příznivé a vlna podpory veřejnosti, které se těší evropská strategie pro plasty v oběhovém hospodářství, ukazuje, že se zvyšuje pochopení pro to, aby se v této cestě pokračovalo.

Oběhové hospodářství, konkrétní opatření: EU jako první na světě zavádí komplexní strategii pro plasty

Evropská strategie pro plasty v oběhovém hospodářství⁴¹ a právní předpisy o plastech na jedno použití⁴² ochrání životní prostředí před znečištěním plastovým odpadem a současně podpoří růst a inovace. Veškeré plastové obaly uváděné na trh EU budou muset být do roku 2030 recyklovatelné hospodářsky reálným způsobem, záměrně přidané mikroplasty a nejškodlivější plastové produkty na jedno použití, k nimž existují alternativy, budou zakázány a pro výrobu nových produktů se stále častěji budou používat recyklované plasty.

3.1.2 Udržitelnost od výrobce ke spotřebiteli

Zemědělské odvětví EU a venkovské oblasti mají pro dobré životní podmínky evropských občanů zásadní význam. Naše zemědělství a potravinářský průmysl patří k předním světovým producentům potravin, zaručují jedno z nejlepších potravinových zabezpečení a nabízí pracovní místa milionům evropských občanů. Zemědělci EU jako první pečují o přírodní prostředí, jelikož se starají o přírodní zdroje na 48 % území EU, stejně jako lesníci, kteří obstarávají dalších 40 %. Venkovské oblasti v EU jsou příležitostí pro inovativní odvětví, např. biohospodářství. Navíc mají velký význam pro rekreaci a cestovní ruch. Jelikož se však nadále zvyšují průměrné teploty a zhoršuje se stav přírodního prostředí, jsou zemědělci a lesníci nejvíce bezprostředně postiženi.

Při ochraně klimatu a životního prostředí dosahuje zemědělství EU reálného pokroku – emise skleníkových plynů se od roku 1990 snížily o 20 % a množství dusičnanů v řekách o 17,7 %. Nicméně známé problémy přetrvávají. Pokud chceme modernizovat naše hospodářství, chránit naše životní prostředí a zlepšit kvalitu našich potravin, musí být napravena nerovnováha v našem potravinovém řetězci, ať už jde o zemědělství a rybolov, potravinářský a nápojový průmysl, dopravu, distribuci nebo spotřebu.

Cíle udržitelného rozvoje nabízí cestu vpřed. Odhaduje se, že globální potravinářský a zemědělský systém, který by respektoval cíle udržitelného rozvoje, by mohl do roku 2030 vytvořit novou ekonomickou hodnotu přesahující 1,8 bilionu EUR.⁴³ Pro rostoucí světovou populaci by mohl poskytovat výživné a cenově dostupné potraviny, generovat vyšší příjmy, pomoci obnovit lesy, sladkovodní zdroje a ekosystémy, přičemž jeho odolnost vůči klimatickým rizikům by byla mnohem větší.⁴⁴ Podle očekávání by postupy udržitelné výroby v zemědělství a potravinářském průmyslu měly do roku 2050 vytvořit více než 200 milionů pracovních míst na plný úvazek.⁴⁵

Poptávka po udržitelných postupech nadále roste. Občané si čím dál tím více cení potravin vyrobených postupy, které mají pro společnost širší přínos, jako je ekologická produkce,

⁴¹ COM/2018/028 final.

⁴² COM/2018/340 final.

⁴³ Komise pro podnikání a udržitelný rozvoj, „Better Business Better World, The report of the Business & Sustainable Development Commission“ (Lepší podnikání, lepší svět. Zpráva Komise pro podnikání a udržitelný rozvoj), leden 2017.

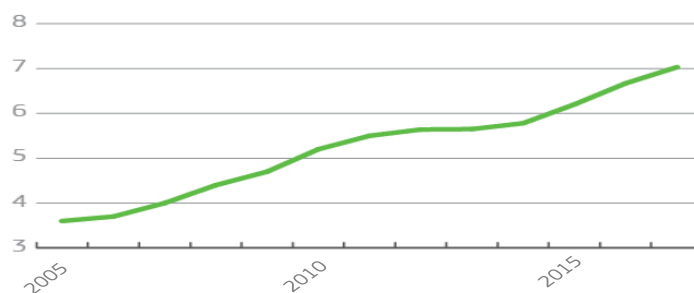
⁴⁴ Komise pro podnikání a udržitelný rozvoj, „Better Business Better World, The report of the Business & Sustainable Development Commission“ (Lepší podnikání, lepší svět. Zpráva Komise pro podnikání a udržitelný rozvoj), leden 2017.

⁴⁵ Organizace OSN pro výživu a zemědělství (FAO), „Green jobs“ (Zelená pracovní místa), <http://www.fao.org/rural-employment/work-areas/green-jobs/en/>, cit. 3.12.2018.

produkty se zeměpisným označením, systémy výroby potravin v blízkosti spotřebitele, které mají menší uhlíkovou stopu, a inovativní řešení v oblasti nízkoe emisní výroby potravin. Podíl ekologického zemědělství, které se zaměřuje na ochranu životního prostředí a dobré životní podmínky zvířat, od roku 2005 ve všech členských státech EU stále roste a očekává se, že tomu tak bude i nadále.⁴⁶

Ekologické zemědělství je v EU na vzestupu. V letech 2005–2016 se celková plocha jím obhospodařované zemědělské půdy téměř zdvojnásobila

Plocha obhospodařovaná ekologickým zemědělstvím, % využívané zemědělské půdy

Zdroj: Eurostat.

EU je největším světovým vývozcem i dovozcem zemědělsko-potravinářských produktů⁴⁷ a jako taková má dobrou pozici, aby mohla těžit z výhod této ekonomické příležitosti a stala se globálním vedoucím aktérem v oblasti potravin produkovaných udržitelným způsobem. Aby se tak stalo, potřebujeme komplexní přístup, který skutečně změní způsob, jakým vyrábíme, transformujeme, konzumujeme a distribuujeme potraviny: je nutné urychlit přechod na udržitelný potravinový systém, který bude vycházet ze zásad oběhového hospodářství, a učinit inovativní a zdravou výrobu potravin, která je šetrná k životnímu prostředí a podporuje dobré životní podmínky zvířat, je bezpečná a produkuje výživné potraviny, jednou z našich hlavních obchodních značek.

Komise navrhla modernizovanou společnou zemědělskou politiku (SZP), v jejímž rámci vnitrostátní plány členských států budou muset respektovat přísné zásady udržitelnosti, jež jsou pevnou součástí cílů této politiky. Díky společné rybářské politice se značně zlepšila udržitelnost evropského rybolovu. Řádné provádění společné rybářské politiky je však i nadále důležité, stejně jako udržitelné řízení všech populací ryb a rozvoj udržitelné akvakultury.

Rámeček: Modernizovaná SZP podporuje přechod na udržitelné zemědělství

Budoucí SZP (v letech 2021–2027)⁴⁸ bude nadále zajišťovat přístup k vysoce kvalitním potravinám a silnou podporu jedinečného evropského modelu zemědělství, ještě více se

⁴⁶ Eurostat, „Sustainable development in the European Union, Monitoring Report on Progress towards the SDGs in an EU Context“ (Udržitelný vývoj v Evropské unii. Monitorovací zpráva o pokroku při plnění cílů udržitelného rozvoje v kontextu EU), 2018.

⁴⁷ Evropská komise, zemědělsko-potravinářské politiky, víceletý program na období 2018–1, „Agri-food trade in 2017: another record year for EU agri-food trade“ (Zemědělsko-potravinářský obchod v roce 2017: další rekordní rok zemědělsko-potravinářského obchodu EU).

⁴⁸ <https://ec.europa.eu/commission/publications/natural-resources-and-environment>.

zaměří na životní prostředí a klima a bude podporovat pokračující přechod k udržitelnějšímu zemědělskému odvětví a rozvoj dynamických venkovských oblastí.

V jejím rámci nastanou nové povinnosti, včetně povinnosti zachovávat pomocí ochrany mokřadů a rašelinišť půdy bohaté na uhlík; používat povinný nástroj pro hospodaření s živinami s cílem zlepšit kvalitu vody a snížit úroveň amoniaku a oxidu dusného a využívat střídání plodin místo jejich diverzifikace. Všichni zemědělci, kteří profitují z podpory v rámci SZP, budou muset tyto základní normy dodržovat.

Každý členský stát bude muset vypracovat ekologické programy, jimiž bude zemědělce podporovat a/nebo motivovat, aby nad rámec povinných požadavků přednostně používali zemědělské postupy, které jsou příznivé pro klima a životní prostředí. Kromě toho budou mít zemědělci možnost přispět k lepší udržitelnosti a prostřednictvím různých nepovinných režimů získat dodatečnou podporu.

V tomto ohledu je důležité prosazovat obezřetnější používání antimikrobiálních látek, aby se snížilo riziko další antimikrobiální rezistence u zvířat a lidí⁴⁹, provádět akční plán EU pro boj proti plýtvání potravinami, ještě více se zaměřit na normy týkající se dobrých životních podmínek zvířat, zajistit trvale udržitelné používání pesticidů a přeměňovat biologický odpad, zbytky a výměty v hodnotné zdroje. Vhodná a inovativní opatření (včetně lepšího vzdělávání a informací pro spotřebitele), která by nabídla skutečné, cenově dostupné a zdravé možnosti výběru potravin, by mohla přispět k transparentnosti hodnotových řetězců a motivovat výrobce a supermarkety k tomu, aby nabízeli potraviny vyrobené udržitelným způsobem, a spotřebitele pobízet k jejich výběru a ke zdravému způsobu stravování. Přechod k udržitelnější spotřebě živočišných produktů by kromě toho měl pro spotřebitele významný zdravotní přínos a pozitivní vliv na přírodní prostředí.⁵⁰

3.1.3 Energie, budovy a mobilita, jež obstojí v budoucnosti

Čistá energie je klíčem k udržitelné budoucnosti. Abychom snížili náš negativní vliv na životní prostředí a ochránili zdraví evropských občanů, musíme energii vyrábět, skladovat a spotřebovávat trvale udržitelným způsobem.

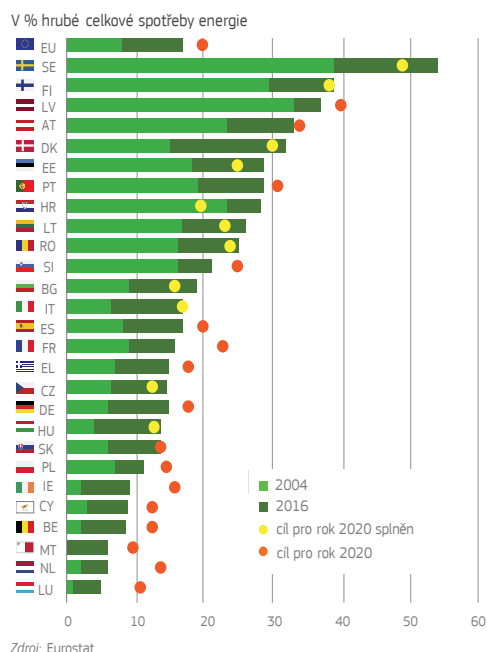
EU je již nyní, pokud jde o uhlík, jedním z nejúčinnějších hospodářství na světě. Obnovitelná energie je nedílnou součástí skladby zdrojů energie v Evropě a více než polovina dodávek elektrické energie v EU je z hlediska změny klimatu neutrální. Opatření v oblasti energetické účinnosti (mj. označování energetickými štítky) spotřebu energie v posledních letech snížila.⁵¹ Lidé při koupi spotřebičů stále častěji volí energeticky účinné alternativy. Díky energii z obnovitelných zdrojů a energetické účinnosti existuje v Evropě téměř 1,5 milionu pracovních míst.

⁴⁹ https://ec.europa.eu/health/amr/sites/amr/files/amr_action_plan_2017_en.pdf.

⁵⁰ Hloubková analýza vypracovaná na podporu sdělení Komise COM (2018) 773 „Čistá planeta pro všechny Evropská dlouhodobá strategická vize prosperující, moderní, konkurenceschopné a klimaticky neutrální ekonomiky.“ Výroba masa je, pokud jde o nároky na půdu na výrobu jedné kalorie, jednou z nejintenzivnějších. Změna ve spotřebě masa a její omezení uvolní dodatečnou půdu.

⁵¹ Energetická účinnost chladniček se v posledních deseti letech významně snížila (stejně tak tomu je například u praček, myček nádobí a televizorů). To také znamená, že lidé kupují energeticky účinnější produkty. Žebříček nejlepších produktů na základě údajů poskytnutých GFK. Dostupné z: topten.eu

V roce 2016 činil podíl obnovitelné energie 17 % z celkové energie spotřebované v EU. Pokrok na cestě ke splnění cíle pro rok 2020 ve výši 20 %:

Evropská komise vypracovala strategii energetické unie a zavedla tím jeden z nejkompexnějších globálních politických rámců pro přechod na čistou energii a hospodářskou modernizaci, který spojuje politiky klimatu, energetiky, dopravy, výzkumu a další. Součástí nařízení o energetické unii je cíl, aby v roce 2030 představovala energie z obnovitelných zdrojů alespoň 32 % celkové spotřeby energie a energie se účinně využívala alespoň z 32,5 %. Pokud tyto cíle splníme, překročíme rámec našeho závazku podle Pařížské dohody, kterým je snížit – ve srovnání s úrovněmi z roku 1990 – emise skleníkových plynů do roku 2030 alespoň o 40 %.

Rámeček: Čistá energie je příležitost pro zaměstnanost a růst

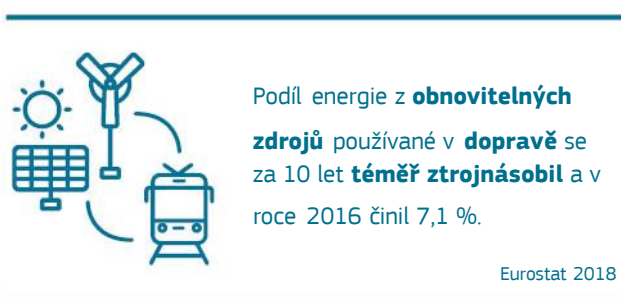
Mezi lety 2008 a 2014 se počet pracovních míst v oblasti technologií obnovitelných zdrojů energie zvýšil o 70 %. Existuje potenciál k vytvoření dalších 900 000 pracovních míst do roku 2030 za předpokladu, že budou mobilizovány veřejné a soukromé investice. Až 400 000 dalších pracovních míst na lokální úrovni by mohlo vzniknout v odvětví energetické účinnosti.

Po roce 2030 je třeba udělat více, aby byla zachována litera a duch Pařížské dohody a byl plně využit hospodářský potenciál transformace energetiky. EU může výrazně snížit svou drahou závislost na fosilních palivech, zredukovat výdaje za dovoz těchto paliv o přibližně 260 miliard EUR, zvýšit svou energetickou soběstačnost a přispět k vytvoření spravedlivějšího trhu s energií. Je důležité, abychom i nadále pokračovali v integraci energetického trhu, a to tak, že budeme vytvářet chybějící propojení a usnadňovat přeshraniční obchod s energií. Přechod na čistou energii lze také podpořit využíváním energie z oceánů a větrné energie na moři. EU má v této oblasti vedoucí postavení a měla by i nadále využívat své výhody „prvního tahu“.

Jelikož jsou dnes **budovy** odpovědné za přibližně 40 % spotřeby energie, je zapotřebí propagovat zlepšení jejich energetické účinnosti prostřednictvím renovace a modernizace. Tento proces již začal. Například environmentální průmysl zabývající se zejména renovacemi

budov vytváří v Evropě více než 3,4 milionu pracovních míst. Aby se snížila energetická náročnost budov, je nutné více využívat účinné a čisté elektrické vytápění, ale také inteligentní budovy a zařízení a zlepšené materiály pro izolaci, a plně tak dodržovat zásady oběhového hospodářství. Směrnice o energetické náročnosti budov má za cíl zlepšit kvalitu života pomocí lépe izolovaných a ventilovaných domů, které se tak mají stát lepším místem k životu, a jejím dalším cílem je dekarbonizace budov do roku 2050. Tato opatření mají zlevnit životní náklady, a ušetřit tedy lidem peníze. Je ovšem nejprve nutné najít cestu a způsob, jak lidem při přechodu k čisté energii pomoci.

Další významnou hnací silou pro přechod k budoucnosti, která používá čistou energii, účinně využívá zdroje a je uhlíkově neutrální, je odvětví **mobility**, mj. městská mobilita, transevropské sítě, silniční doprava, jakož i lodní doprava a letectví. Doprava a služby mobility zaměstnávají přibližně 11 milionů lidí a poptávka po mobilitě je dnes vysoká. Doprava však vede ke znečištění ovzduší, hluku, přetížení a nehodám. Toto odvětví již způsobuje téměř čtvrtinu emisí skleníkových plynů v Evropě a jeho uhlíková stopa se zvětšuje. Akční plán pro nízkoemisní mobilitu, který Komise předložila v roce 2016, a návrhy související se strategií „Evropa v pohybu“, které následovaly později, počítá s řadou opatření, jež mají zvýšit udržitelnost našeho dopravního systému. Cílem těchto opatření je snížit emise skleníkových plynů a povzbudit evropské podniky k investicím do čisté dopravy. To také přispěje k vytváření pracovních míst a růstu. Naší prioritou musí být čisté a cenově dostupné alternativy, aby na silnicích v EU jezdila pouze vozidla s nulovými emisemi a abychom optimálně využili digitální technologie s cílem pomoci snížit spotřebu paliva. Snížit emise také pomáhají družicové navigační systémy EU, např. v letecké a silniční dopravě.

Jako jedni z prvních musí přechod k udržitelné mobilitě uskutečnit města. Ta hrají důležitou roli, přičemž jejich úkol spočívá v udržitelném urbanistickém plánování, integraci územního plánování a řešení nároků na mobilitu a infrastrukturu. Městským oblastem je třeba pomoci při digitalizaci, automatizaci a hledání dalších inovativních řešení. Městské oblasti musí usilovat o aktivní a sdílenou dopravu, ať již jde o podporu pěší chůze, jízdy na kole nebo služeb spolujízdy (*car-sharing*, *car-pooling*).

Abychom zajistili, že příležitosti, které nabízí oběhové hospodářství, budou maximálně využity, je také důležité zaměřit se na vývoj vozidel a skončení jejich životnosti, stejně jako na dopravní infrastrukturu. Vozidla, jejichž životnost skončila, obsahují mnoho hodnotných materiálů. Právní rámec EU týkající se vozidel s ukončenou životností od výrobců požaduje, aby vyvíjeli a vyráběli nová vozidla bez použití nebezpečných látek, a to takovým způsobem, aby bylo snadné materiály ze starých vozidel znovu použít a recyklovat a vyrobit z nich nové produkty.

Abychom dosáhli účinnějšího recyklování, je v našich možnostech a také zapotřebí lépe využívat recyklované materiály, které jsou k dispozici ve vozidlech a dopravní infrastruktuře.

Pokud se v EU například zvýší míra sběru a recyklace baterií elektrických automobilů, může se tím snížit závislost na dovážených materiálech, což pomůže zachovat hodnotu zpětně získaných materiálů v hospodářství EU. Pro maximální využití potenciálu oběhového hospodářství v odvětví dopravy budou nutné další pobídky, jak regulační, tak finanční.

3.1.4 Zajistit, aby přechod byl sociálně spravedlivý

Solidarita a prosperita jsou hodnoty samy o sobě a tvoří podstatu naší svobodné a demokratické společnosti. Přechod k ekologicky udržitelnému hospodářskému růstu a konkurenceschopnosti se může podařit pouze tehdy, pokud bude zároveň podporovat začlenění. Změna směrem k udržitelnosti tedy také znamená prosazování sociálních práv a dobrých životních podmínek pro všechny, jakož i podporu sociální soudržnosti v členských státech a v celé EU.

Přechod k udržitelnosti může mít velmi pozitivní vnější efekt na obecné blaho ze sociálního hlediska. Kromě toho, že je předpokladem pro vytváření důstojných pracovních míst, může mít významný přínos i pro zdraví. Je obecně známo, že dobré zdraví úzce souvisí se stavem našeho přírodního prostředí. V této souvislosti je ukázkovým příkladem škodlivý dopad znečištění ovzduší a vody. Udržitelné potravinové systémy mohou poskytnout vysoce kvalitní výživné potraviny všem občanům.

Rámeček: Právní předpisy EU o chemických látkách významně přispěly k zajištění vysoké úrovně ochrany lidského zdraví. V posledních čtyřech desetiletích se velmi výrazně snížila míra, v jaké jsou lidé a životní prostředí vystaveny nebezpečným látkám. Právní předpisy EU rovněž přispěly ke snížení působení určitých karcinogenů na pracovišti a odhaduje se, že za posledních 20 let pomohly v EU zabránit jednomu milionu nových případů rakoviny.

Vytváření synergií a modernizace našeho hospodářství s sebou někdy rovněž přináší obtížné kompromisy. Přechod k udržitelnosti sice vytvoří nová pracovní místa, avšak tradiční zaměstnání mohou zaniknout nebo se změnit – i s ohledem na digitalizaci a automatizaci – což může na pracovním trhu vést k dočasnému napětí. Pokud jde o trh práce, v současnosti není například jasné, jaký přesně bude dopad umělé inteligence.

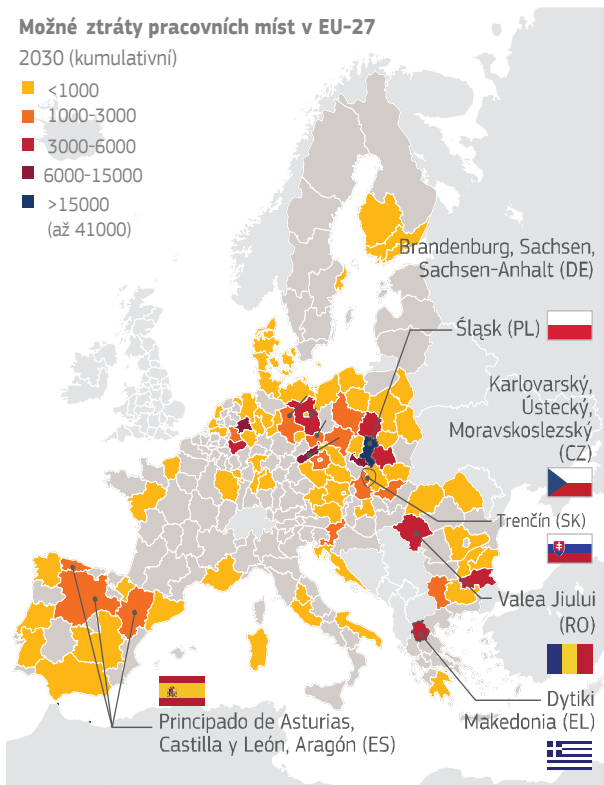
Přestože se mnohé domácnosti potýkají s problémy s penězi, veřejnost stále více chápe potřebu změny způsobu výroby a spotřeby. Nejenom tyto výzvy, ale i například náklady na modernizaci domů, automobilů nebo zlepšení dovedností mohou poměrně citelně zasáhnout střední a nižší třídu a znamenat další větší zátěž.

Přechod k udržitelnosti má důsledky pro zaměstnance v dotčených oblastech podnikání a v některých případech i pro celé regiony. Základním principem pro úspěšnost tohoto procesu je nikoho neopomenout. Není možné, aby se nám podařilo uskutečnit přechod k udržitelnosti na úkor skupin lidí, komunit, odvětví nebo regionů. Všichni členové naší společnosti musí mít rovnou příležitost přispět k udržitelné budoucnosti Evropy a mít z tohoto přechodu prospěch. V první řadě musíme posílit postavení žen, aby se mohly účastnit trhu práce a získat ekonomickou nezávislost.

Abychom úspěšně dovedli naši společnost na cestu udržitelnosti, musíme zajistit, aby naše politiky pomohly všem evropským občanům aktivně se této změny účastnit, a to také tím, že je podpoří při získávání nezbytných dovedností. Komise například zahájila iniciativu „Uhlé regiony procházející transformací“, která pomáhá vypracovat strategie a projekty, jež by určitým regionům v EU umožnily přijatelnou sociální, hospodářskou a technologickou transformaci, a jejíž platnost bude rozšířena na regiony s vysokými emisemi uhlíku. Takové včasné iniciativy, které dopředu reagují na problémy související s přechodem, je třeba ještě

více podpořit a uplatnit na další odvětví, které potřebují transformaci. Například se jedná o automobilový průmysl a určitá potravinářská odvětví.

EU se dopředu připravuje na přechod v uhelných regionech

Zdroj: Evropská komise (GŘ JRC, GŘ REGIO).

Zajistit, aby byl přechod sociálně inkluzivní a spravedlivý, je rovněž zásadní pro to, aby jej přijala veřejnost a aby se stal úspěchem pro všechny. Znamená to, že je zapotřebí, aby se zvýšila účast na trhu práce a pracovní podmínky byly spravedlivější, stejně jako je nutné zaměřit se na kvalitu pracovních míst a pracovní podmínky. Stejně tak musí být dodržována práva menšin.

V této souvislosti je třeba zmínit migraci, která – pokud je řízená, legální a dobře organizovaná – může vytvořit pro evropské hospodářství řadu příležitostí a pomoci zvládat demografické změny, a to jak v zemích původu migrantů, tak i v zemích, do kterých migranti směřují. Pro zajištění sociální soudržnosti je zásadní, stejně jako je to naší společnou odpovědností, aby všichni migranti, kteří oprávněně a legitimně sídlí na území EU, byli integrováni a plně se účastnili kulturního, sociálního i hospodářského života společnosti.⁵²

Pro přechod k udržitelnosti jsou rovněž nutné investice do účinných a integrovaných systémů sociální ochrany, a to i do kvality služeb, jako je vzdělávání, odborná příprava, celoživotní učení, péče o děti, mimoškolní péče pro děti, zdravotní a dlouhodobá péče. To je zásadní pro zajištění rovných příležitostí pro všechny a pro podporu hospodářské a sociální konvergence.

⁵² COM(2016) 377.

Zejména se musí zlepšit zdravotní systémy, aby byly pro všechny pacienty lépe přístupné a finančně dostupnější, stejně tak se musí zlepšit přístup k lékům a zájem o vlastního pacienta a musí se posílit zaměření na podporu zdraví a prevenci chorob. Je důležité, aby se rozšířilo a zlepšilo plánování a prognózy ohledně pracovních sil ve zdravotnictví a aby se více používaly nákladově efektivní digitální technologie.⁵³

Investice do sociální oblasti proto musí zůstat jednou z hlavních priorit EU a jejích členských států. Důležitým vodítkem je diskusní dokument o sociální Evropě⁵⁴, který podrobně zkoumá možnosti, jak přizpůsobit naše sociální modely výzvám, kterým čelíme. Hlavním rámcem pro další pokrok v této oblasti je pro EU evropský pilíř sociálních práv, který orgány EU vyhlásily v listopadu 2017. Tento pilíř přináší pokyny pro obnovený proces zlepšování pracovních a životních podmínek. Stanoví hlavní zásady a práva v oblasti zaměstnanosti a sociálních věcí. Nyní se musíme zaměřit na dosažení jeho cílů. Na cestě k udržitelnosti musíme také zajistit, aby realizace cílů pilíře pomohla lidem získat potřebné dovednosti pro zaměstnání, která podporují přechod na zelenou ekonomiku.

V rámci přechodu k udržitelnosti je také zapotřebí nadále pomáhat členským státům a regionům při růstu a vzájemném sblížování, jakož i zabránit větším regionálním nespravedlnostem a nerovnostem v rámci EU a mezi městskými a venkovskými oblastmi.

Venkovské oblasti sice tvoří 75 % území EU, avšak více než dvě třetiny evropské populace žijí v městských oblastech. Tyto oblasti generují až 85 % HDP EU, spotřebovávají 60–80 % energie a potýkají se s problémy, jako je přetížení, nedostatek vhodného bydlení, znečištění ovzduší a klesající kvalita infrastruktury.⁵⁵ Realizace a další vývoj městské agendy EU by měly zůstat prioritou a musíme usilovat o větší synergie mezi různými politikami udržitelnosti a dalšími nástroji.

Venkovské oblasti jsou hlavními dodavateli potravin, energie a materiálů, které konzumujeme, a jsou tudíž pro přechod k udržitelnosti zásadní. Jedním z příkladů oblastí, ve kterých můžeme významně podpořit dekarbonizaci našeho hospodářství a zároveň vytvořit pracovní místa na venkově, je biohospodářství. Udržitelný cestovní ruch a potravinové systémy jsou také vhodnými příklady hospodářských příležitostí ve venkovských oblastech, stejně jako ochrana a podpora kulturního a přírodního dědictví.

Samotná opatření EU – např. politika soudržnosti, politiky rozvoje venkova a iniciativa EU pro inteligentní vesnice – nebudou postačovat. Všichni aktéři, i vnitrostátní a regionální, se budou muset zapojit, aby se urychlil přechod k udržitelnosti a aby byly uplatňovány vhodné regulační a další přístupy, které zlepší situaci ve venkovských oblastech a zajistí zde rovnocenné životní podmínky.

3.2 Horizontální nástroje pro přechod k udržitelnosti

3.2.1 Vzdělávání, věda, technologie, výzkum, inovace a digitalizace

Vzdělávání, věda, technologie, výzkum a inovace jsou nezbytným předpokladem pro dosažení udržitelného hospodářství EU, které bude naplňovat cíle udržitelného rozvoje⁵⁶. Musíme

⁵³ Až 9,6 % HDP Evropy bylo v roce 2017 vydáno na zdravotní péči, proto je nutné a čím dál důležitější usilovat v oblasti výdajů na zdravotnictví o efektivnost a hospodárnost.

⁵⁴ COM(2017) 206, diskusní dokument o sociálním rozměru Evropy, 26.4.2017.

⁵⁵ OSN, cíle udržitelného rozvoje, cíl 11: Vytvořit inkluzivní, bezpečná, odolná a udržitelná města a obce. Dostupné z: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/cities/>, cit. 3.12.2018.

⁵⁶ The Role of Science, Technology and Innovation Policies to Foster the Implementation of the Sustainable Development Goals (*Úloha vědy, technologie a inovačních politik při podpoře plnění cílů udržitelného rozvoje*), zpráva expertní skupiny pro „opatření navazující na Rio+20, zejména cíle udržitelného rozvoje“.

pokračovat ve zvyšování povědomí, rozšiřovat své znalosti a zdokonalovat se ve svých dovednostech. Měli bychom se na cíle udržitelného rozvoje zaměřit a do těchto oblastí více investovat.

Vzdělávání, odborná příprava a celoživotní učení jsou nezbytné pro vytváření kultury udržitelnosti. Představitelé EU se dohodli na vytvoření Evropského prostoru vzdělávání do roku 2025, aby se v plné míře využil potenciál, který mají vzdělávání, odborná příprava a kultura jakožto hnací síla pro vytváření pracovních míst, hospodářský růst a sociální spravedlnost. Vzdělávání je výhodou samo o sobě a zároveň neocenitelným prostředkem k dosažení udržitelného rozvoje. Zlepšování rovného přístupu k inkluzivnímu a kvalitnímu vzdělání a odborné přípravě ve všech životních etapách, od předškolního věku až po vysokoškolské vzdělávání a vzdělávání dospělých, proto musí být věnována velká pozornost. Vzdělávací instituce na všech úrovních by měly být povzbuzovány k tomu, aby přijaly cíle udržitelného rozvoje jako vodítko pro svou činnost a aby se staly místem, kde se dovednosti potřebné pro udržitelnost nejen vyučují, ale i prakticky uplatňují. Měla by také proběhnout reforma a modernizace vzdělávacích systémů od budování zelených škol a univerzit až po rozvoj nových dovedností potřebných pro digitální ekonomiku.

K prioritám by v tomto směru mělo patřit rozšiřování dovedností v oblasti informačních a komunikačních technologií a klíčové digitální kompetence v souladu s akčním plánem digitálního vzdělávání EU⁵⁷ a umělá inteligence⁵⁸. Pro splnění cílů udržitelného rozvoje je jasnou prioritou využití síly digitalizace. EU je plně odhodlána rozvíjet kapacity a odborné znalosti v klíčových digitálních technologiích, jako je konektivita, internet věcí, kybernetická bezpečnost, technologie blockchain nebo vysoce výkonná výpočetní technika, a zároveň věnovat pozornost případným negativním externalitám digitálních infrastruktur.

Umělá inteligence je oblastí, v níž EU zaostává za Čínou a Spojenými státy⁵⁹. EU je potřebuje rychle dohnat, aby mohla těžit z hospodářských přínosů a současně zaujmout celosvětově přední pozici při vytváření nezbytné nové etiky, která by měla tuto novou technologii doprovázet. Tím může EU pomoci zajistit, aby byla umělá inteligence pro život a práci lidí opravdu přínosem. Tím, že je schopna okamžitě zpracovat velké objemy dat, může umělá inteligence významně zvýšit produktivitu v mnoha oblastech, jako je zdravotní péče, energetika, zemědělství, vzdělávání a ochrana životního prostředí. Například v zemědělství používají v současné době výzkumní pracovníci umělou inteligenci a data velkého objemu při předpovídání výnosů již několik měsíců před sklizní, čímž mohou zemědělcům pomoci se zvyšováním produktivity, s přijímáním informovaných rozhodnutí o tom, co pěstovat, a v konečném důsledku i s lepším zajišťováním potravin⁶⁰.

Výzkum a inovace mají významnou úlohu jako katalyzátor změn. Jsou nástrojem pro analýzu dopadů změn a zajišťují, aby případná transformace vedla ke zlepšení našich životů. Rovněž nám umožňují šetřit finanční prostředky. Dnešní vyšší investice do inovací a technologického rozvoje nám v dlouhodobém horizontu pomohou snížit náklady na splnění našich dlouhodobých politických cílů, např. v souvislosti s našimi klimatickými a environmentálními cíli. V Evropě najdeme špičkové odborníky, dovednosti, jakož i vrozenou lidskou tvořivost.

⁵⁷ COM(2018) 22 final.

⁵⁸ V listopadu 2018 spustila Evropská komise službu AI Watch za účelem sledování vývoje v EU a ve světě v oblasti umělé inteligence, jež by poskytlo potřebný analytický základ pro další činnost.

⁵⁹ Evropská komise, "USA-China-EU plans for AI: where do we stand?" („Plány USA-Čína-EU v oblasti umělé inteligence: Jaký je současný stav?“), leden 2018. Dostupné z: https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/dem/monitor/sites/default/files/DTM_AI%20USA-China-EU%20plans%20for%20AI%20v5.pdf.

⁶⁰ Jiaxuan You, Xiaocheng Li, Melvin Low, David B. Lobell, Stefano Ermon, "Sustainability and Artificial Intelligence Lab, Combining Remote Sensing Data and Machine Learning to Predict Crop Yield" (Kombinace údajů DPZ a strojového učení při předvídání výnosů). Dostupné z: <http://sustain.stanford.edu/crop-yield-analysis>.

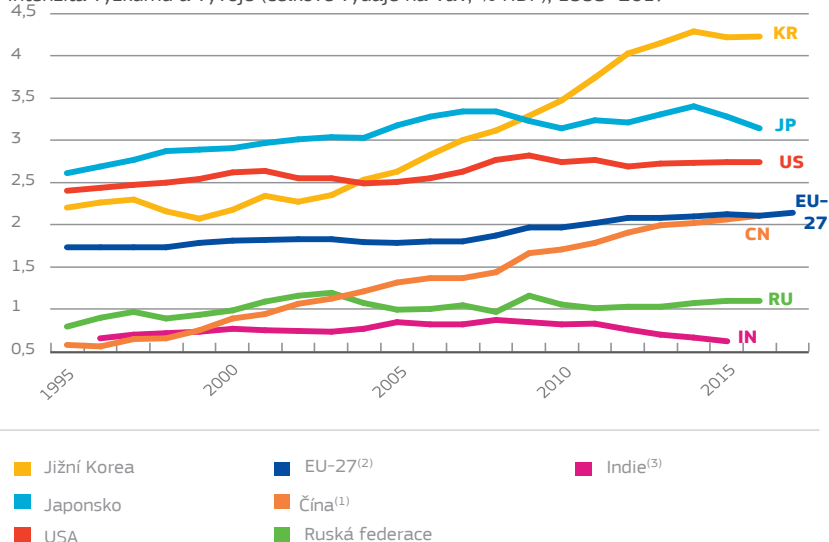
EU se může opřít o silnou komunitu výzkumných pracovníků a inovátorů, a může se tak ujmout vedení při rozvíjení a zavádění průlomových řešení pro zelený a inkluzivní růst, jež se využijí nejen v EU, ale i ve světě.

Aby však mohly členské státy EU tento potenciál plně využít, musí zvýšit své výdaje na výzkum. EU sice schválila cíl, že se do roku 2020 budou 3 % HDP členských států investovat do výzkumu, vývoje a inovací, k jeho dosažení je však stále ještě daleko.

Čína investuje do výzkumu a vývoje v takové míře, že předstihuje jak EU, tak

USA

Intenzita výzkumu a vývoje (celkové výdaje na VaV, % HDP), 1995–2017

Zdroj: GŘ pro výzkum a inovace – oddělení pro reformy a hospodářský dopad – zpravodajské informace země; údaje: Eurostat, OECD, UNESCO.
Poznámky: (1) CN: Čína bez Hongkongu (2) EU-27: bez UK. (3) IN: Údaje za rok 2012, 2013 a 2014 nejsou k dispozici. Hodnoty extrapolovalo GŘ RTD.

Na úrovni EU jsou to rámcové programy pro výzkum a inovace, které by měly urychlit investice i dosažení udržitelné konkurenceschopnosti a růstu. V zájmu urychlení přechodu k udržitelnosti musí být financování výzkumu a inovací doplněno strategickým přístupem k investicím, což umožní, aby se na trh dostala inovativní řešení, protože ta často vyžadují kapitálově náročné a vysoce rizikové investice. S cílem pomoci snížit rizika u těchto investic, a tím zvýšit jejich atraktivitu pro soukromé subjekty, byly vytvořeny takové nástroje, jako je Evropský fond pro strategické investice. Nedávno navržená Evropská rada pro inovace může v tomto ohledu také pomoci, protože podpoří špičkové inovátory, začínající podniky, malé podniky i výzkumné pracovníky, aby uspěli ve vysoce rizikových inovativních projektech, rozšiřovali pole své působnosti na mezinárodní úrovni a vzájemně se intelektuálně obohacovali.

EU a její členské státy by se mohly zaměřit na financování průlomových a přelomových technologií a inovativních společností, které mají potenciál získat při přechodu k udržitelnosti na trhu EU i na světových trzích vedoucí postavení, a zároveň na účinné a včasné zavádění těchto inovací. Zvláštní pozornost by měla být věnována udržitelným a inovativním zemědělským postupům a potravinovým systémům, čisté technologii, zdraví lidí i zvířat, řešením v oblasti ekosystémových služeb a produktům a výrobním metodám účinně využívajícím zdroje. Kromě toho je nutný podpůrný regulační rámec, který podpoří účinné zavádění inovací pro udržitelný rozvoj.

EU a její členské státy by také měly podpořit pevnější vazby mezi výzkumnými pracovníky a podniky. Pro podporu udržitelného rozvoje jsou důležitá střediska EU zaměřená na výzkum, vývoj a inovace a podnikatelské inkubátory, kde se mohou setkávat výzkumní pracovníci a zástupci podniků, vyměňovat si osvědčené postupy a urychlovat inovace. Zatímco velké podniky mohou disponovat vlastními prostředky na rozvoj své výzkumné činnosti, u malých a středních podniků tomu tak často není. Tyto rozdíly by mohly smazat silnější přímé vazby na výzkumné pracovníky.

Rámeček: Evropský inovační a technologický institut (EIT) se 40 inovačními centry po celé EU propojuje znalostní trojúhelník (vzdělávání, výzkum a podnikání). Byla zahájena činnost několika **znalostních a inovačních společenství** a další budou následovat. Tato společenství se **zaměřují na hlavní společenské výzvy v EU související s cíli udržitelného rozvoje**, jako jsou klima, energetika, potravinářství, zdravotnictví, suroviny, digitální problematika, městská mobilita a vyspělá výroba. Těmito problémy se společně zabývá více než 1 200 partnerů z oblasti podnikání, výzkumu a vzdělávání.

3.2.2 Financování, stanovování cen, daně a hospodářská soutěž

Náklady vyplývající z nečinnosti jsou ve střednědobém i v dlouhodobém horizontu obrovské. Současně i přechod k udržitelnosti s sebou nese značné krátkodobé investice a znamená zásadní změnu toho, jak funguje finanční systém. Dosažení cílů udržitelného rozvoje by podle odhadů vyžadovalo v celosvětovém měřítku přibližně 4,5 až 6 bilionů EUR⁶¹. K dosažení cílů, jež si EU vytyčila do roku 2030 v Paříži a k nimž patří mimo jiné snížení emisí skleníkových plynů o 40 %, budou zapotřebí další investice v přibližné výši 180 miliard EUR. Na plnění cílů udržitelného rozvoje je třeba lépe a inteligentněji nasměrovat veřejné prostředky, ale naše potřeby nebudeme schopni uspokojit, pokud k udržitelnosti nepřejde také soukromý sektor. Aktivace finančních prostředků ve prospěch přechodu musí jít ruku v ruce s postupným ukončováním financování projektů, které poškozují cíl zeleného a inkluzivního hospodářského růstu.

Aktivovat soukromé finanční prostředky pro veřejně prospěšné účely si klade za cíl investiční plán pro Evropu. Byl zahájen v roce 2015 a jeho finanční nástroj, Evropský fond pro strategické investice, dosud mobilizoval 370 miliard EUR celkových investic v klíčových oblastech nezbytných pro modernizaci evropského hospodářství. Mezi tyto oblasti patří energie z obnovitelných zdrojů, energetická účinnost, výzkum, vývoj a inovace, ale i sociální infrastruktura, jako např. sociální a cenově dostupné bydlení. Pro příští rozpočtový rámec od roku 2021 do roku 2027 navrhla Komise zdvojnásobit rozpočtové zdroje pro sociální sektor, včetně sociálního podnikání, a financovat pouze udržitelnou infrastrukturu. Skupina Evropské investiční banky je již dnes největším multilaterálním poskytovatelem finančních prostředků na opatření v oblasti klimatu na světě a na zmírňování změny klimatu a přizpůsobování se této změně vyčleňuje alespoň 25 % svých investic.

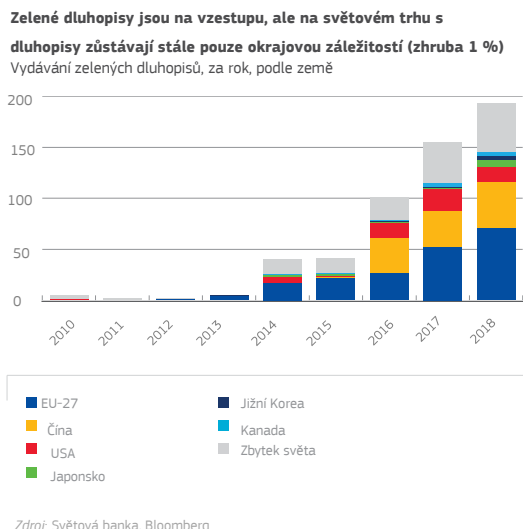
Komise – na základě doporučení skupiny odborníků na vysoké úrovni – připravila rovněž plán na posílení významu financování při dosahování dobře fungujícího hospodářství, které plní i environmentální a sociální cíle. Akční plán udržitelného financování⁶² a legislativní návrhy, které následovaly, pomohou investorům přijímat informovaná investiční rozhodnutí, založená na jasných kritériích, co jsou to udržitelné investice. To by mělo usnadnit a urychlit

⁶¹ Konference OSN o obchodu a rozvoji. Dostupné z:

<http://www.eurasia.undp.org/content/rbec/en/home/blog/2017/7/12/What-kind-of-blender-do-we-need-to-finance-the-SDGs-.html>

⁶² Akční plán udržitelného financování. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/publications/180524-proposal-sustainable-finance_en.

navýšení investic do udržitelných projektů jak v EU, tak ve světě a zároveň podnítit investory k tomu, aby se vyhýbali neudržitelným investicím.

Dále by se měl klást důraz na propojení udržitelného financování s reálnou ekonomikou, aby se zvýšená poptávka po udržitelných výrobcích a službách od investorů vyrovnala zvýšenou nabídkou. V tomto ohledu bude mít hlavní význam efektivní oceňování externalit. Další úsilí by mělo být věnováno také informování evropských občanů o finančním systému, aby měli více informací o činnosti podniku, který financují, a o tom, jak volat k odpovědnosti správce fondu v případě, že s jejich penězi není nakládáno udržitelným způsobem.

EU provádí zásadní změnu finančního systému směrem k udržitelnosti:

- ✓ **Zavedením společného jazyka:** jednotného systému klasifikace EU („taxonomie“) pro definování toho, které hospodářské činnosti jsou udržitelné, a pro určování oblastí, kde mohou mít udržitelné investice největší dopad.
- ✓ **Snížením rizika „greenwashingu“:** vytvořením norem a označení pro „zelené“ finanční produkty, které umožní investorům snadno identifikovat investice, jež splňují ekologická nebo nízkouhlíková kritéria.
- ✓ **Začleněním udržitelnosti do investičního poradenství:** požadavek, aby pojišťovací a investiční společnosti radily klientům na základě jejich preferencí v oblasti udržitelnosti.
- ✓ **Vypracováním referenčních hodnot udržitelnosti a zvýšením jejich transparentnosti.**
- ✓ **Vyjasněním povinností institucionálních investorů a správců aktiv:** tím se zajistí, že budou ve svých investičních rozhodnutích přihlížet k aspektům udržitelnosti, a zpřísní se požadavky na poskytování informací.
- ✓ **Zvýšením transparentnosti při podnikovém výkaznictví:** revize pokynů týkajících se zveřejňování nefinančních informací.
- ✓ **Začleněním hlediska udržitelnosti do obezřetnostních požadavků:** začlenění zeleného podpůrného faktoru, je-li to odůvodněné z hlediska rizika, aby se zajistila finanční stabilita.

Aby se zabezpečila finanční kapacita orgánů veřejné správy pro investování do přechodu k udržitelnosti, je rovněž třeba přijmout opatření k dosažení udržitelné fiskální reformy na všech úrovních. Měli bychom více bojovat proti daňovým únikům a vyhýbání se daňovým

povinnostem. Při řešení problému daňových rájů, které oslabují daňový základ jak v EU, tak v rozvojových zemích, je nezbytná nadnárodní spolupráce.

A co je podstatnější, daňové systémy a oceňování v EU by měly být navrženy tak, aby odrážely skutečné náklady, řešily naše největší sociální a environmentální problémy a vedly ke změně chování v celém hospodářství. Udržitelná hospodářská soutěž závisí na cenách, které odrážejí skutečné náklady na výrobu a využití – internalizaci externalit⁶³.

Regulační orgány, zástupci podnikatelské sféry a občanské společnosti musí spolupracovat, aby zajistili rovné podmínky v souladu s cíli udržitelného rozvoje, a aby se stimuloval rozvoj vedoucí k tomu, že se udržitelné výrobky a služby stanou cenově těmi nej dostupnějšími.

To by mělo zahrnovat změny daňových systémů, tak aby členské státy snížily zdanění práce a zvýšily zdanění u kapitálu, znečištění, cenově podhodnocených zdrojů a dalších environmentálních externalit⁶⁴. Musí být uplatňovány zásady „uživatel platí“ a „znečišťovatel platí“, aby se zabránilo zhoršování životního prostředí a došlo k jeho nápravě a zároveň se nepřenesla zátěž na daňové poplatníky. V současné době zůstávají v EU daňové příjmy z práce osmkrát vyšší než příjmy z environmentálních daní. V průběhu let jen několik členských států EU snížilo podíl daní z práce a současně zvýšilo podíl z environmentálních daní.

94%

Převážná většina Evropanů souhlasí s tím, že velcí znečišťovatelé mají primární odpovědnost za nápravu škod, které způsobili.

Eurobarometr Postoje k životnímu prostředí 2017

Externí náklady na dopravu v EU jsou dost značné

Evropská komise realizuje studii o internalizaci externích nákladů u všech druhů dopravy v souvislosti s dopravní zátěží, nehodami, emisemi CO₂, hlukem, znečištěním ovzduší, poškozováním přírodních stanovišť a porovnává je s náklady, které hradí uživatelé. Cílem je posoudit, do jaké míry se v EU uplatňují zásady „uživatel platí“ a „znečišťovatel platí“, a určit možnosti další internalizace negativních externalit. Podle předběžných výsledků se celková výše externích nákladů v dopravě v členských státech EU odhaduje na přibližně 1 000 miliard EUR ročně, což odpovídá téměř 7 % HDP. Výsledky této studie, která má být dokončena v polovině roku 2019, významně přispějí do nadcházející rozpravy o budoucnosti dopravní politiky EU.

Rovněž musíme zajistit, aby byl přechod sociálně spravedlivý, aby náklady na přechod byly mezi daňové poplatníky rozděleny spravedlivě a aby každý přispěl spravedlivým dílem. Požadované přesunutí daní a zrušení kontraproduktivních finančních pobídek, jako jsou

⁶³ Business and Sustainable Development Commission, „Better Business Better World, The report of the Business & Sustainable Development Commission“ (*Lepší podnikání, lepší svět – zpráva Komise pro podnikání a udržitelný rozvoj*), leden 2017.

⁶⁴ Business and Sustainable Development Commission, „Better Business Better World, The report of the Business & Sustainable Development Commission“ (*Lepší podnikání, lepší svět – zpráva Komise pro podnikání a udržitelný rozvoj*), leden 2017.

dotace na fosilní paliva, může mít regresivní dopad a může tvrději postihnout chudé občany. Tvůrci politik proto musí aktivovat všechny relevantní nástroje a kromě například aktivních opatření na trhu práce, ve vzdělávání a odborné přípravě musí zajistit, aby šla změna ruku v ruce s opatřeními, díky nimž budou daňové systémy a daňová skladba progresivnější, a brát v úvahu nejzranitelnější skupiny obyvatel⁶⁵.

Máme-li pokročit a umožnit Evropě přesun k účinnějšímu a udržitelnému hospodářství a zajistit rovné podmínky pro podniky, bude rovněž důležité harmonizovat v rámci jednotného trhu EU zdanění negativních sociálních a environmentálních externalit⁶⁶. Současný právní rámec EU pro zdanění energie například stále odporuje cílům EU v oblasti životního prostředí a změny klimatu⁶⁷, což nepříznivě ovlivňuje dohodnuté cíle politiky. Nezbytnou podmínkou změny bude v souladu se sdělením Komise s názvem „Kroky k zajištění efektivnějšího a demokratičtějšího rozhodování v daňové politice EU“⁶⁸ odklon od jednomyslného hlasování v Radě.

Kromě toho je důležitou součástí celkové skladby politik a přechodu k udržitelnosti i hospodářská soutěž. Politika hospodářské soutěže přispívá k „hospodářské demokracii“ a k rovnosti. Umožňuje dostupné ceny, kvalitu a výběr a omezuje zakořeněnou hospodářskou moc nepodloženou výsledky. Je prokázáno⁶⁹, že politika hospodářské soutěže relativně upřednostňuje chudší domácnosti před těmi bohatšími, vede k efektivnějšímu rozdělování zdrojů a zároveň je i hybnou silou inovace, zejména na technologické hranici.

Rámeček: Politika EU v oblasti státní podpory se zejména od její modernizace v posledních letech zaměřuje na udržitelnost. 94 % celkové státní podpory v EU bylo zaměřeno na horizontální cíle společného zájmu, jako je například ochrana životního prostředí, výzkum, vývoj, inovace a regionální rozvoj. Z celkových výdajů bylo 54 % určeno na podporu životního prostředí a úspory energie⁷⁰.

3.2.3 Odpovědné chování a sociální odpovědnost podniků a nové podnikatelské modely

Podniky by měly při přechodu k udržitelnosti sehrát klíčovou úlohu. V posledních desetiletích se stále pro větší počet společností stává environmentální a sociální odpovědnost hlavní součástí jejich úkolů, a to na dobrovolném základě i z podnětu orgánů veřejné správy. Stále více společností pohlíží na cíle udržitelného rozvoje jako na nedílnou součást své konkurenceschopnosti a strategie růstu. Pochopily, že odpovědné podnikání může vést k udržitelnějšímu zisku a růstu, k novým tržním příležitostem a k dlouhodobým hodnotám pro akcionáře.

⁶⁵ Tax Policies in the European Union (*Daňové politiky v Evropské unii*): průzkum z roku 2018. Dostupné z: https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/company-tax/tax-good-governance/european-semester/tax-policies-european-union-survey_en. V prosinci 2018 zahájila Komise studii, která zkoumá megatrendy (změna klimatu, digitalizace, stárnutí obyvatelstva atd.) a jejich dopad na hospodářství EU, zejména pokud jde o udržitelnost daňových systémů v EU.

⁶⁶ COM(2019) 8 final.

⁶⁷ COM(2019) 8 final.

⁶⁸ COM(2019) 8 final.

⁶⁹ Dierx, Adriaan, Ilzkovitz, Pataracchia, Ratto, Thum-Thysen and Varga (2017), “Does EU competition policy support inclusive growth?” (*Podporuje politika hospodářské soutěže v EU inkluzivní růst?*), Journal of Competition Law & Economics, Vol. 13, No. 2; OECD Factsheet on how competition policy affects macro-economic outcomes (*Informativní přehled OECD týkající se toho, jak politika hospodářské soutěže ovlivňuje makroekonomické výsledky*) (říjen 2014); Fabienne Ilzkovitz and Adriaan Dierx, “Ex-post economic evaluation of competition policy enforcement: A review of the literature” (*Ekonomické hodnocení prosazování politiky hospodářské soutěže: recenze literatury*), GŘ pro hospodářskou soutěž, červen 2015.

⁷⁰ http://ec.europa.eu/competition/state_aid/scoreboard/index_en.html.

V roce 2017 zahrnuje sociální odpovědnost podniků do svých

výročních zpráv **78%** předních světových společností.

Průzkum KPMG týkající se výkaznictví odpovědnosti podniků, 2017 "Další postup"

Vzhledem k rostoucí složitosti a globalizaci dodavatelských řetězců je důležité podporovat uplatňování přísných norem udržitelnosti také ve třetích zemích. Podnikatelské přístupy, vzorce výroby a spotřeby, které používají podniky a spotřebitelé v EU, by neměly nepřímo přispívat k porušování lidských práv či zhoršování životního prostředí jinde ve světě.

V uplynulých dvou letech EU posílila práva akcionářů⁷¹ a investorů⁷², neboť jim pomohla porozumět jak finančním, tak nefinančním aspektům výkonnosti podniků, a umožnila jim tak lépe vůči nim vyvozovat odpovědnost. EU rovněž zařadila nová environmentální a sociální kritéria do svých právních předpisů o zadávání veřejných zakázek, aby přiměla podniky vyrábět výrobky a poskytovat služby sociálně odpovědným způsobem. EU přijala nařízení o nerostných surovinách z oblastí konfliktů⁷³, které má zajistit, že společnosti z EU budou dovážet určité nerosty a kovy získané pouze ze zodpovědných zdrojů, které nevyužívají zisky na financování ozbrojených konfliktů. V této souvislosti je rovněž důležitý nedávno přijatý akční plán udržitelného financování, neboť spojuje systém financování s udržitelnějšími projekty⁷⁴.

Přesto je na všech úrovních možno učinit ještě více. Na úrovni EU přináší další výsledky práce na vhodných opatřeních a konkrétních způsobech, jak podpořit udržitelnější chování podniků a posílit v této oblasti konkurenční výhody společností EU. Budeme se muset zabývat různými formami dalších pobídek pro podniky, aby začlenily cíle udržitelného rozvoje do svých činností, a to včetně prozkoumání potenciálu nových technologií a oběhového hospodářství. Jak ve své vnitřní, tak i ve vnější činnosti bude EU muset i nadále prosazovat provádění mezinárodně dohodnutých pokynů a zásad v oblasti sociální odpovědnosti podniků, jako jsou obecné zásady OSN v oblasti podnikání a lidských práv. To je důležité také proto, aby se zajistily rovné podmínky na mezinárodní úrovni.

Pokud jde o budoucnost, může k udržitelnému růstu a ke vzniku udržitelnějších obchodních modelů výrazně přispět ekonomika sdílení – kdy spolu mohou spotřebitelé navzájem jednat přímo – za předpokladu, že bude podporována a rozvíjena zodpovědným způsobem. V současné době však v EU brání růstu ekonomiky sdílení a nových a inovativních služeb, které jsou s ní spojeny, nejistota panující na straně tradičních hospodářských subjektů,

⁷¹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/828 ze dne 17. května 2017, kterou se mění směrnice 2007/36/ES, pokud jde o podporu dlouhodobého zapojení akcionářů (Text s významem pro EHP).

⁷² Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/95/EU ze dne 22. října 2014, kterou se mění směrnice 2013/34/EU, pokud jde o uvádění nefinančních informací a informací týkajících se rozmanitosti některými velkými podniky a skupinami (Text s významem pro EHP).

⁷³ Nařízení (EU) 2017/821 o nerostných surovinách z oblastí konfliktů.

⁷⁴ https://ec.europa.eu/info/publications/180524-proposal-sustainable-finance_en#investment. Komplexnější informace o nedávno dosaženém pokroku v oblasti sociální odpovědnosti podniků či zodpovědného chování podniků a v oblasti podnikání a lidských práv budou předloženy začátkem roku 2019 v rámci Evropských dnů průmyslu.

poskytovatelů nových služeb i spotřebitelů kvůli směsici různých regulačních opatření po celé EU.

Při řešení výzev v oblasti udržitelnosti může rovněž sehrát důležitou úlohou sociální podnikání – zaměřené na řešení problémů v rámci komunit – přičemž se bude prosazovat inkluzivní růst a vytváření pracovních míst na místní úrovni, sdílená prosperita a sociální inkluze. Stávající sociální podniky jsou obvykle geograficky soustředěny ve specifických segmentech – zejména v lokálním kontextu – a jen obtížně se v EU rozšiřují. Závažným problémem zůstává financování, což je důvod, proč EU vyčleňuje na sociální podniky více finančních prostředků. Stejně jako u ekonomiky sdílení může být překážkou složitý, případně chybějící regulační rámec a omezení na místní úrovni. Ve Francii byl například v roce 2014 zaveden specifický právní rámec, který uznal specifika tohoto sektoru a dodal sociálním podnikům nový impuls.

3.2.4 Otevřený obchod založený na pravidlech

Otevřený a na pravidlech založený obchod je jedním z nejlepších nástrojů pro zvýšení prosperity naší i našich partnerů, životní úrovně a udržitelnosti na naší planetě a v našich demokraciích. Chceme-li být při dosahování udržitelné Evropy v udržitelném světě úspěšní, je důležité využívat pro vytváření celosvětových norem naše multilaterální instituce a bilaterální a multilaterální obchodní dohody.

Protekcionistické tendence a přístup „moje země na prvním místě“ mohou vést k vyvolání konfliktů. Kromě toho jsou velkou překážkou pro vytvoření udržitelné planety, což je typický cíl vyžadující si mezinárodní spolupráci. Z mnoha důvodů je v nejvyšším zájmu EU, aby multilaterální systém důsledně podporovala a udržovala.

V rámci přechodu k udržitelnosti je třeba ještě aktivnější spolupráce s podobně smýšlejícími partnery při sjednávání nových pokrokových pravidel, které zohledňují Agendu OSN pro udržitelný rozvoj 2030. Tato Agenda uznává klíčovou úlohu mnohostranného obchodního systému založeného na pravidlech, v němž ústřední úlohu plní Světová obchodní organizace (WTO), při přispívání k cílům udržitelného rozvoje. Konstruktivní úsilí EU o modernizaci WTO má proto zásadní význam.

Tím, že současné velmoci nedodržují mezinárodní obchodní dohody, vznikají příležitosti pro EU. Tato Unie má nejrozvinutější vnitřní trh na světě a s téměř půl miliardou spotřebitelů se může zapojit tam, odkud se jiní stáhli, a také tak činí. Kromě toho staví obchod na nové a udržitelnější základy. Všechny nové obchodní a investiční dohody EU nyní obsahují kapitolu o udržitelném rozvoji, který prosazuje a podporuje sociální a environmentální normy. Dohoda o hospodářském partnerství podepsaná s Japonskem v červenci 2018 je první dohodou, která rozvíjí závazky přijaté v rámci Pařížské dohody o klimatu. V září 2018 se EU a Kanada dohodly na spolupráci v oblasti obchodu a změny klimatu v rámci Komplexní hospodářské a obchodní dohody (CETA). V rámci modernizace naší dohody o přidružení s Chile vyjednává EU o ustanoveních obsahujících genderové otázky.

Rámeček: Junckerova Komise přijala osm obchodních dohod s patnácti zeměmi, mj. s Kanadou, Ukrajinou, Singapurem, Vietnamem, Japonskem a několika africkými a tichomořskými státy⁷⁵, nebo zahájila jejich provádění. EU má v současné době uzavřeno 39 obchodních dohod se 70 zeměmi po celém světě. Od roku 2010 jsou jádrem dohod EU o volném obchodu ustanovení týkající se obchodu a udržitelného rozvoje.

⁷⁵ Kamerun, Pobřeží slonoviny, Ghana a země SADC EPA, tj. Botswana, Lesotho, Mosambik, Namibie, Jihoafrická republika a Svazijsko.

Komise navrhla 15 bodů týkajících se toho, jak v obchodních dohodách EU posílit provádění a prosazování kapitol o obchodu a udržitelném rozvoji⁷⁶. Důraz je kladen na posílení spolupráce s různými aktéry, na účinnější prosazování, a to včetně asertivnějšího použití kapitol týkajících se udržitelnosti ve stávajícím mechanismu pro urovnávání sporů, a na zlepšení komunikace a transparentnosti.

Součástí snah EU o podporu rozvojových zemí je udělování jednostranných obchodních preferencí v rámci všeobecného systému preferencí. Tyto preference jsou podmíněny tím, že zvýhodněné země musí dodržovat základní mezinárodní úmluvy a dohody o lidských a pracovních právech, o ochraně životního prostředí a řádné správě věcí veřejných, a jsou pro rozvojové země pobídkou, aby vlastní modely hospodářského růstu vypracovávaly na udržitelných základech. V případě závažného a systematického porušování zásad těchto úmluv jim může Komise tyto preference dočasně odebrat.

3.2.5 Správa věcí veřejných a zajištění soudržnosti politik na všech úrovních

Opravdová změna vedoucí k udržitelnosti ve prospěch všech Evropanů prostřednictvím dosažení cílů udržitelného rozvoje vyžaduje komplexní přístup. EU, její členské státy a její partneři musí vzít v úvahu propojení mezi různými výzvami a příležitostmi v oblasti udržitelnosti a podporovat soudržnost mezi různými oblastmi politiky, odvětvími a úrovněmi rozhodování.

Při přechodu k udržitelnosti se musí aktivně zapojit všechny zúčastněné strany

Dodržování zásad právního státu, demokracie a základních práv ukazuje „kdo jsme“. Jedná se o nezpochybnitelné zásady a hodnoty, které jsou stanoveny ve Smlouvách o EU a které tvoří základ, z něž vycházíme. Rovněž jsou nedílnou součástí Agendy pro udržitelný rozvoj 2030 a cílů udržitelného rozvoje OSN. Totéž platí pro zásady míru, spravedlnosti a stabilních institucí, o něž se EU vždy důrazně zasazovala. Tyto zásady a společné hodnoty nejsou automatické a EU, její členské státy a vlastně všichni evropští občané je musí obhajovat, zachovávat a posilovat. Významně musí přispět sociální partneři. Toto partnerství je třeba zachovávat a posilovat, aby se zajistila účinná správa věcí veřejných i přiměřená soudržnost politik.

Kromě těchto základních zásad má zásadní význam soudržnost politik ve všech oblastech, která je založena na plánování, fakticky podložených politikách, inkluzivnosti, účinnosti, dodržování zásad subsidiarity a proporcionality a měření a monitorování. V tomto ohledu je

⁷⁶ Neoficiální dokument útvarů Komise. Dostupné z: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2018/february/tradoc_156618.pdf.

také na všech úrovních klíčové zlepšování právní úpravy a lepší správa věcí veřejných. U všech možností politiky je nezbytné důkladně posoudit dopad a minimalizovat a zmírňovat kompromisy mezi hospodářskými, sociálními a environmentálními cíli politik. Související nedostatky v provádění, které ohrožují soudržnost politik ve prospěch udržitelného rozvoje, by také měly být řešeny účinně a strukturálně.

Cíle udržitelného rozvoje jsou nedělitelné a většina z nich se týká několika oblastí politiky. Proto musí být lepší spolupráce mezi jednotlivými správami doprovázena lepší soudržností napříč různými oblastmi politiky. Potraviny, energie a vodní hospodářství spolu úzce souvisejí. Totéž platí například i pro dopravu, kvalitu ovzduší a zdraví. Propojený přístup vyžaduje víceodvětvové projekty na všech úrovních, což zajistí vzájemné propojení cílů udržitelného rozvoje. Evropská komise uplatňuje tento přístup tím, že přijala interní způsob práce, který boří překážky bránící komunikaci mezi komisaři a všemi zaměstnanci Komise.

Soudržnost politik se neuplatňuje jen na vnitřní úrovni, ale také na dopad vnitřních politik na vnější dimenzi a naopak. Musíme zajistit, že nebudeme vyvážet naši ekologickou stopu ani přispívat k chudobě, nerovnosti a nestabilitě v jiných částech světa. Jako Evropané jsme si plně vědomi toho, že negativní dopad v jiné části světa se vrátí jako bumerang a ovlivní naši vlastní ekonomiku a společnost, například tak, že prohloubí příčiny migrace. EU se zavázala k soudržnosti politik ve prospěch rozvoje, což zajišťuje, aby byl systematicky zohledňován dopad vnitřních politik EU na rozvojové země. Příslušné monitorování bylo začleněno do všech opatření Komise přijímaných v návaznosti na Agendu OSN pro udržitelný rozvoj 2030⁷⁷.

Pro úspěšné politiky je zapotřebí stanovit jasné a měřitelné cíle, aby bylo možné sledovat pokrok, a výsledky veřejně zpřístupnit. Dalším krokem na úrovni EU by mohla být dohoda o těchto cílech a monitorovacím systému. Evropská rada uvítala záměr Komise zveřejnit diskusní dokument, který by měl položit základ pro komplexní strategii provádění Agendy OSN pro udržitelný rozvoj 2030 v roce 2019 a který by mohl tento krok obsahovat.

Provádění cílů udržitelného rozvoje rovněž vyžaduje účinnou spolupráci na úrovni EU, na vnitrostátní, regionální a místní úrovni. Plán pro dosažení tohoto cíle poskytuje doporučení obsažená ve sdělení Komise „Posílení úlohy zásady subsidiarity a proporcionality při tvorbě politik EU“, která navazují na zřízení pracovní skupiny pro subsidiaritu, proporcionality a scénář „Méně, zato efektivněji“⁷⁸. Komise a další orgány EU by mohly zejména usnadnit výměnu osvědčených postupů mezi městy a regiony a stanovit parametry pro přeshraniční územní přístup při plnění cílů udržitelného rozvoje.

Diskuze se musí účastnit samozřejmě i občanská společnost, soukromý sektor a akademická obec a musí se rovněž podílet na realizaci opatření. Mnohostranná platforma na vysoké úrovni pro plnění cílů udržitelného rozvoje, kterou Evropská komise zřídila v roce 2017⁷⁹, je pozitivní v tom smyslu, že slučuje průřezové myšlenky. Přínos této platformy je pro práci Komise neocenitelný a příslušné informace byly připojeny k tomuto diskusnímu dokumentu. Dalším pozitivním příkladem meziodvětvové spolupráce je odborná skupina na vysoké úrovni

⁷⁷ Výsledky jsou uvedeny ve zprávě EU z roku 2019 o soudržnosti politik ve prospěch rozvoje, zveřejněné spolu s tímto diskusním dokumentem: Pracovní dokument útvarů Komise (2019) 20.

⁷⁸ COM(2018) 703 final. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/communication-principles-subsidiarity-proportionality-strengthening-role-policymaking_cs.pdf a https://ec.europa.eu/commission/priorities/democratic-change/better-regulation/task-force-subsidiarity-proportionality-and-doing-less-more-efficiently_cs.

⁷⁹ Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/strategy/international-strategies/global-topics/sustainable-development-goals/multi-stakeholder-platform-sdgs_en.

pro udržitelné financování, která byla zásadní pro přípravu akčního plánu udržitelného financování přijatého Komisí.

V případě složitých výzev s širokým rozpětím protichůdných zájmů by se mohla dále rozvíjet partnerství více zainteresovaných stran, která by řešila vzájemnou závislost mezi rozdílnými cíli udržitelného rozvoje.

Na druhé straně tento přístup založený na víceúrovňové správě vyžaduje, aby bylo úsilí EU jasně formulováno na globální úrovni správy. Při provádění cílů udržitelného rozvoje se musíme zabývat mnoha problémy, které neznají hranice. Proto je nezbytné se na všech úrovních v těsné spolupráci s partnery EU z celého světa více orientovat směrem ven. Na půdě OSN hraje klíčovou roli politické fórum na vysoké úrovni, zejména pokud jde o sledování dosaženého pokroku. EU jako silný zastánce multilateralismu může převzít vedoucí úlohu při zajišťování náležitosti podávání zpráv o pokroku při plnění cílů udržitelného rozvoje a trvat na jejich důsledném uplatňování a monitorování všemi partnery.

4 EU globálním průkopníkem udržitelného rozvoje

EU a Organizace spojených národů jsou přirozenými partnery v úsilí o vytvoření bezpečnějšího a lepšího světa pro všechny. Nepotřebujeme více zdí, ale celosvětově platná pravidla, která všichni dodržují. Systém založený na pravidlech je nejlepší zárukou udržitelnosti našeho typu hospodářství a společnosti. Pouze mnohostranná diplomacie umí řešit mezinárodní problémy. Globální strategie zahraniční a bezpečnostní politiky Evropské unie uznává význam cílů udržitelného rozvoje jako průřezovou prioritu, a proto je zapotřebí, aby EU a její členské státy vyvinuly ve vztazích se zbytkem světa společné úsilí.

S opětovným vzplanutím násilných konfliktů, zejména pak v posledních pěti letech, jsme si opět museli uvědomit, že mír a bezpečnost v EU závisí také na její schopnosti přispět k budování a zachování míru ve světě. Zkušenosti EU s budováním míru mezi jejími členskými státy ji predisponují k tomu, aby se díky své „měkké síle“ a důvěryhodnosti stala globálním hráčem zasazujícím se za udržitelný mír a prosperitu.

EU musí rovněž i nadále sdílet udržitelná řešení globálních problémů, neboť když ostatní budou přijímat opačná politická opatření, dopad našich politických rozhodnutí ve světě zůstane omezený. Tím, že ostatním pomůžeme a povzbudíme je, aby následovali naše kroky, bude se EU moci zasazovat za nastolení rovných podmínek pro spravedlivou soutěž všech. A tím, že EU bude sdílet svá řešení i za svými hranicemi, vzroste počet pracovních míst a dojde k vyššímu udržitelnému růstu, a to nejen v partnerských zemích, ale i v Evropské unii samotné.

Abychom co nejúspěšněji zvládli přechod na zelené hospodářství podporující začlenění, musíme pro tento cíl získat i naše světové partnery a přesvědčit je, že model celosvětového udržitelného rozvoje založený na našich základních hodnotách a zásadách je tou nejlepší cestou, jak zajistit celému světu prosperitu a udržitelnost. Interní činnost EU věnovaná plnění cílů udržitelného rozvoje a její vnější rozměr jsou proto dvě strany jedné mince. Je v zájmu EU, aby při provádění Agendy OSN 2030 měla prostřednictvím své vnější činnosti i celosvětově vůdčí úlohu.

EU a její členské státy jsou největšími dárci rozvojové a humanitární pomoci na světě. Evropská unie se kolektivně zavázala k navýšení svého příspěvku na oficiální rozvojovou pomoc na minimálně 0,7 % ročního hrubého národního důchodu EU. Díky spolupráci se 150 partnerskými zeměmi na celém světě představuje rozvojová spolupráce EU způsob, jak vymanit lidi z chudoby a jak zajistit jejich důstojnost a rovnost, ale také jak budovat mírumilovné, spravedlivé a inkluzivní společnosti. Vleklá povaha krizí pro EU znamená, že musí pokračovat ve svém společném úsilí a současně řešit humanitární potřeby a potírat příčiny chudoby, vysídlování, zranitelnosti a nestability.

Nový Evropský konsensus o rozvoji výslovně nastavuje opatření EU tak, aby prováděla Agendu OSN 2030, přičemž prvořadým cílem je vymýcení chudoby. Jednou z jeho hlavních silných stránek je to, že se jedná o společný závazek EU a všech jejích členských států k lepší spolupráci, mimo jiné i prostřednictvím společného plánování a účinnější koordinace na místě. Toto nové zaměření by mělo být dále posíleno budoucím nástrojem pro financování vnější činnosti EU, který byl výslovně navržen tak, aby podporoval provádění cílů udržitelného rozvoje.

Prostřednictvím politických dialogů založených na cílech udržitelného rozvoje a doprovázených naší finanční pomocí a rozvojovou spoluprací budeme pokračovat v aktivní spolupráci s partnerskými zeměmi. Nové partnerství EU se zeměmi Afriky, Karibské oblasti a Tichomoří, které nahradí stávající dohody z Cotonou, by mělo usilovat o větší prosperitu prostřednictvím naplňování cílů udržitelného rozvoje. Pokrok při budování silného rovnocenného partnerství a spolupráce s Afrikou by měl mít pro EU a její členské státy zásadní význam. EU má silný zájem na africkém kontinentu, kterému se ekonomicky i politicky daří a který má větší možnosti, pokud jde o růst, místní zaměstnanost, nové modely podnikání a vzájemně prospěšné obchodní vztahy s Evropou. Souběžně s tím může mít spolupráce EU s vyspělejšími rozvojovými zeměmi v široké škále odvětví výrazný dopad na celosvětový udržitelný rozvoj.

Důležité je i nadále plné zapojení soukromého sektoru a povzbuzení udržitelných investic i za hranicemi EU. Evropský plán vnějších investic vytvořil nový standard při využívání veřejného financování k mobilizaci soukromých investic do udržitelného rozvoje v partnerských zemích – počínaje Afrikou a sousedstvím EU⁸⁰. Nová aliance mezi Afrikou a Evropou pro udržitelné investice a zaměstnanost, která byla zahájena v září 2018, má velký potenciál mobilizovat udržitelné investice s výhledem na vytvoření až 10 milionů pracovních míst v Africe již v příštích pěti letech.

Vzhledem k tomu, že se zejména rozvojové země potýkají s obtížemi při získávání dostatečných finančních prostředků pro své potřeby v oblasti udržitelné infrastruktury a energetické účinnosti, mohla by globální povaha finančních trhů prokázat značný potenciál a propojením místních potřeb s globálními zdroji financování podpořit všechny země na cestě k jejich transformaci. Sladěním iniciativ a nástrojů udržitelného financování napříč jurisdikcemi by se vytvořily přeshraničně kompatibilní trhy pro udržitelná finanční aktiva, čímž by se dosáhlo úspor z rozsahu a zabránilo roztržkám. To by podnikům a finančnímu sektoru v celém světě přineslo nové investiční příležitosti.

EU chce být v první linii při koordinaci mezinárodního úsilí o vybudování finančního systému, který podporuje udržitelný růst v celosvětovém měřítku. V zájmu posílení

⁸⁰ Od jejího zahájení v září 2018 se aliance může pochlubit více než 37 miliardami EUR, a je tak na dobré cestě splnit svůj cíl pro rok 2020 a získat do té doby 44 miliard EUR na investice do udržitelného rozvoje.

spolupráce a využití synergií by bylo vhodné vytvořit mezinárodní síť jurisdikcí jak rozvinutých, tak rozvojových zemí, které jsou odhodlány prosazovat udržitelné financování. Komplexní mezinárodní strategie a struktura podporující úsilí institucí, jako je Skupina Světové banky, Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, Evropská investiční banka a Evropská banka pro obnovu a rozvoj, by přispěly k posílení udržitelného financování a mobilizaci mezinárodních investorů k prosazení udržitelných investic na celém světě. Nové finanční technologie a inovativní řešení pro financování nabízejí další velké příležitosti, jak mezi sebou propojit globální investory a udržitelné projekty.

Změna klimatu a zhoršování životního prostředí se čím dál více stávají jednou z největších hrozeb pro světový mír a bezpečnost a bez rozhodných opatření se z nich stane ještě větší zdroj světové nestability, včetně nuceného vysídlování a migrace. EU musí udávat směr, mimo jiné přísným prováděním Pařížské dohody a účastí na mezinárodním úsilí o dekarbonizaci odvětví dopravy. EU by se rovněž mohla stát iniciátorem závazných celosvětových dohod v oblasti oběhového hospodářství, účinného využívání zdrojů a biologické rozmanitosti.

Být premiantem při přechodu na zelené hospodářství podporující začlenění v kombinaci s výrazným prosazováním mezinárodně platných pravidel nám umožní udávat trend, pokud jde o celosvětové standardy, a poskytnout nám silnou konkurenční výhodu na celosvětovém trhu.

5 Scénáře pro budoucnost

EU se zavázala k plné realizaci Agendy OSN 2030 a jejímu provádění. S novým pětiletým politickým cyklem přede dveřmi je nejvyšší čas se dohodnout, jak dostat našemu společnému závazku. Orgány EU musí rozhodnout, jaké struktury, nástroje a politiky k provádění a dosažení cílů udržitelného rozvoje a k pomoci našim partnerům a jejich vedení využijí. Existují různé názory na to, jak nejlépe tohoto cíle dosáhnout, a každý orgán, Parlament, Rada a Komise, má v souladu se Smlouvami a našimi mezinárodními závazky své vlastní povinnosti.

Evropská rada v říjnu 2018 uvítala záměr Komise zveřejnit diskusní dokument s cílem připravit půdu pro komplexní strategii provádění agendy v roce 2019.

Diskusní dokument předkládá tři různé scénáře v návaznosti na pokyny Evropské rady k diskusi o tom, jak nejlépe dosáhnout splnění cílů udržitelného rozvoje a jak co nejefektivněji rozdělit úlohy. Má posloužit jako podklad pro diskusi mezi občany, zúčastněnými stranami, vládami a institucemi v nadcházejících měsících a klade si za cíl nabídnout podněty pro vypracování strategické agendy EU 2019–2024 a pro stanovení priorit příštího předsedy Evropské komise.

Všechny tři scénáře vycházejí ze společného předpokladu, že existuje široká shoda mezi členskými státy EU, podniky a občanskou společností na tom, že je nezbytné přijmout větší závazek, pokud má EU a celý svět v zájmu zachování moderní ekonomiky, čistého životního prostředí a dobré životní úrovně našich občanů při současném zajištění obyvatelnosti planety zajistit trvale udržitelnou budoucnost a dosáhnout cílů udržitelného rozvoje do roku 2030 a dále.

Rovněž existuje shoda na tom, že i když opatření v oblasti udržitelnosti musí mít celoevropský rozměr, v konečném důsledku můžeme obstát, pouze pokud se najde celosvětové řešení. K tomu, aby EU byla i nadále kontinentem prosperity, je zapotřebí podpořit velké části rozvojového světa, aby nás jak hospodářsky, tak sociálně začaly dohánět. A stejně tak platí, že abychom mohli sledovat své strategické zájmy, jako je omezení nelegální migrace, musíme podpořit hospodářský pokrok rozvojových zemí v dosahování cílů udržitelného rozvoje. Tyto cíle, pod které se podepsalo 193 států, skýtají pro naši činnost ten nejlepší a nejmodernější celosvětový a komplexní rámec.

Evropská debata se nyní soustředí na to, co je třeba učinit a jak. Uvedené tři scénáře nabízí různé odpovědi, všechny ale vychází z přesvědčení, že EU má značné konkurenční výhody, aby se ve světě stala vůdčí silou a úspěšným iniciátorem. Tyto scénáře nic nenařizují, ani nepředpisují. Jejich cílem je nabídnout různé představy a podnítit k diskusi a úvahám. Konečným výstupem bude pravděpodobně kombinace určitých prvků každého z nich.

Scénář č. 1: Zastřešující strategie EU v oblasti cílů udržitelného rozvoje jako vodítko pro opatření EU a jejích členských států

Jednou z možností, jak reagovat na výzvy, které před námi stojí, je schválit celosvětově dohodnuté cíle udržitelného rozvoje na nejvyšší politické úrovni EU jako zastřešující strategické cíle politiky EU a jejích členských států. Takový přístup by byl v souladu s doporučením mnohostranné platformy na vysoké úrovni pro cíle udržitelného rozvoje.

Podle tohoto scénáře by se Agenda OSN pro udržitelný rozvoj 2030 a cíle udržitelného rozvoje pro nás staly kompasem a mapou, tj. určujícím prvkem strategického rámce EU a jejích členských států.

Důsledkem by bylo provádění a účinná koordinace strategických opatření přijímaných EU a jejími členskými státy, včetně regionálních a místních orgánů. To

by napomohlo společnému postupu na všech úrovních státní správy v úzké spolupráci se všemi zúčastněnými stranami, což by se neobešlo bez silné komponenty ve vztazích EU se třetími zeměmi, pokud jde o další mezinárodní činnost v oblasti udržitelnosti.

A to by také znamenalo zahájení „evropského procesu koordinace politik týkajících se cílů udržitelného rozvoje“, jehož cílem by bylo pravidelně posuzovat a sledovat pokrok v jejich provádění s ohledem na jejich průřezovou povahu a vzájemné propojení, mimo jiné v rámci vnitřní správy Evropské komise.

Praktický význam

- ✓ Komise, Evropský parlament a Rada stanoví konkrétní záměry při dosahování cílů udržitelného rozvoje na úrovni EU a provádí zastřešující strategii EU;
- ✓ Členské státy vypracují komplexní národní strategie dosahování cílů udržitelného rozvoje;
- ✓ Komise navrhne a Evropská rada potvrdí konkrétní a v stanoveném čase dosažitelné cíle do roku 2030;
- ✓ Zahrnutí zásady „udržitelnost především“ do programu zlepšení právní úpravy EU a jejích členských států;
- ✓ Zřízení a koordinace mechanismu podávání zpráv a sledování pokroku v dosahování cílů udržitelného rozvoje na úrovni EU a členských států, např. v rámci evropského

Praktický význam

- semestru;
- ✓ Posílení úlohy mnohostranné platformy pro cíle udržitelného rozvoje stanovením konkrétních úkolů při sledování provádění cílů udržitelného rozvoje;
- ✓ Posílení vnější činnosti EU v oblasti udržitelnosti a spojení všech činností vnější politiky s prováděním cílů udržitelného rozvoje.

Výhody a nevýhody

- + Vytvoření silné společné pozitivní vize udržitelné budoucnosti Evropy v celé EU;
- + Posílení politické odpovědnosti a koordinace na všech úrovních správy v rámci EU a vzhledem k přeshraniční povaze zjištěných výzev, jimž EU čelí, lepší možnosti, jak splnit Agendu OSN 2030 a v EU dosáhnout zeleného růstu podporujícího začlenění;
- + Jasný signál na mezinárodní úrovni, že EU je plně odhodlána dostát svým mezinárodním závazkům a plnit Agendu OSN 2030 a cíle udržitelného rozvoje, a to jak interně, tak externě;
- + Jasná a transparentní komunikace a zapojení zúčastněných stran.
- Nebezpečí, že tento přístup dostatečně nezohlední specifika a problémy jednotlivých členských států, jelikož strategický rámec nemůže vzít v potaz všechny existující rozdíly;
- Riziko ztráty velkého množství času na vypracování strategie rozvoje způsobené náročností dosáhnout dohody na celounijních cílech ve všech jednotlivých oblastech cílů udržitelného rozvoje namísto pokroku v konkrétních oblastech politiky na všech úrovních, který by přinesl opravdovou změnu.

Scénář č. 2: Komise pokračuje v začleňování cílů udržitelného rozvoje do všech příslušných politik EU, a nevynucuje opatření na straně členských států

Podle tohoto scénáře budou cíle udržitelného rozvoje i nadále inspirací našich politických rozhodnutí, pokud jde o tvorbu politiky EU, a vodítkem pro vytváření strategie růstu EU po roce 2020, nebudou ale zavazovat členské státy EU, aby závazky ohledně cílů udržitelného rozvoje plnily společně v rámci EU.

Pro Evropskou komisi by to mohlo znamenat, že jeden člen sboru komisařů bude pověřen širokou odpovědností za udržitelnost. Tento komisař by mohl pokračovat ve spolupráci s ostatními komisaři v rámci konkrétního projektového týmu za účasti všech komisařů. To by v zájmu zajištění soudržnosti jednotlivých politik vyžadovalo úzkou spolupráci s dalšími projektovými týmy komisařů.

Komise prostřednictvím svého programu zlepšování právní úpravy bude i nadále

uplatňovat inkluzivní a fakticky podložený rozhodovací proces. V kombinaci s širším začleňováním cílů udržitelného rozvoje do evropského semestru v souladu se strategií růstu EU po roce 2020 dojde k posílení politiky soudržnosti a bude zajištěno, že EU bude o krok blíže k plnění cílů udržitelného rozvoje.

Tento přístup by ponechal více svobody členským státům a regionálním a místním orgánům, pokud jde o to, zda a jakým způsobem upravit svou činnost související s důsledným plněním cílů udržitelného rozvoje.

Praktický význam

- ✓ Využití cílů udržitelného rozvoje jako vodítka vytváření strategie růstu EU po roce 2020 a zaměření se na oblasti s nejvyšší přidanou hodnotou EU, jako je oběhové hospodářství, výzkum a inovace, zaměstnanost a sociální začlenění, změna klimatu a energetika, potravinové řetězce, zemědělství a využití půdy a politika soudržnosti;
- ✓ Začlenění cílů udržitelného rozvoje do politik a opatření EU prostřednictvím programu zlepšování právní úpravy tak, aby vyhovovaly konkrétnímu kontextu EU s pravomocemi sdílenými s členskými státy;
- ✓ Využití víceletého finančního rámce k zajištění části nezbytného dodatečného financování realizace strategie začleňování udržitelnosti; tentýž závazek na straně členských států;
- ✓ Začlenění cílů udržitelného rozvoje a příslušných cílů EU do procesu evropského semestru, kdekoli to má význam pro strategii růstu EU po roce 2020;
- ✓ V případě a okamžiku aktualizace dohod EU o volném obchodu a vyjednání budoucích obchodních dohod případné posílení a účinné vymáhání kapitol týkajících se obchodu a udržitelnosti;
- ✓ Sledování realizace cílů udržitelného rozvoje ze strany EU prostřednictvím Eurostatu a jeho analýzy pokroku v dosahování cílů udržitelného rozvoje, která bude dále rozvíjena. Vypracování roční národní zprávy o sledování ze strany členských států;
- ✓ Ponechání hlavní odpovědnosti za podávání zpráv o provádění cílů udržitelného rozvoje na členských státech, přičemž Evropská komise vypracovává zprávy EU o pokroku v dosahování cílů udržitelného rozvoje na mezinárodní úrovni pro účely politického fóra OSN na vysoké úrovni pro udržitelný rozvoj.

Výhody a nevýhody

- + EU se může zaměřit na stanovení strategických priorit a dosažení konkrétních výsledků v oblastech s nejvyšší přidanou hodnotou EU, neboť je v zásadě jasné, které oblasti jsou pro ni nejkritičtější, pokud jde o dosažení cílů udržitelného rozvoje;
- + Rozhodovací procesy na úrovni EU jsou rychlejší a jednání o strategických prioritách více konsensuální;
- + EU bude i nadále ve světě prosazovat Agendu OSN 2030 a cíle udržitelného rozvoje.
- Bude obtížnější zajistit soudržnost politik EU a členských států usilujících o udržitelný rozvoj;
- Riziko, že nelze zajistit plnění všech závazků v oblasti udržitelnosti, které EU a její členské státy přijaly, ani od členských států vymáhat opatření v této oblasti;
- Skutečnost, že členské státy v některých klíčových oblastech přijímají vlastní opatření, místo aby se opatření více koordinovala na úrovni EU, by mohla mít dopad na jednotný trh a konkurenceschopnost ve světě;
- Nebezpečí propasti mezi politickým závazkem EU plnit cíle udržitelného rozvoje a skutečnými výsledky.

Scénář č. 3: Klást větší důraz na vnější činnost a zároveň konsolidovat stávající úsilí v oblasti udržitelnosti na úrovni EU

V souvislosti s plněním cílů udržitelného rozvoje by se upřednostňovala vnější činnosti. Vzhledem k tomu, že EU je již

nyní předním hráčem v mnoha aspektech souvisejících s cíli udržitelného rozvoje, bylo by možné se více soustředit na pomoc

zbytku světa, aby nás mohl dohnat, a současně nepolevit s optimalizací na úrovni EU.

Naše sociálně tržní hospodářství se stalo obchodní značkou EU a umožnilo, že ekonomiky členských států EU díky silným systémům sociálního zabezpečení vytváří bohatství a široce rozloženou prosperitu. Evropská unie má jedny z nejprísnejších norem pro životní prostředí na světě a naše podniky mají náskok ve srovnání se světovými konkurenty. EU je rovněž vnímána jako bašta svobody a demokracie a má stabilní inštituce založené na zásadách právního státu a aktivní občanskou společnost. EU by se proto mohla rozhodnout, že bude více propagovat své stávající normy v oblasti životního prostředí, sociálního zabezpečení a veřejné správy prostřednictvím mnohostranných jednání a obchodních dohod.

V zájmu prosazování programu vnější činnosti založené na hodnotách EU by Evropská unie rovněž mohla dále prohlubovat svoji spolupráci s hlavními mezinárodními organizacemi a fóry, jako je Organizace spojených národů, včetně Mezinárodní organizace práce, Světové obchodní organizace a G20, a ve vedoucích orgánech mnohostranných dohod v oblasti životního prostředí.

Podpora EU multilateralismu a Organizace spojených národů jako jeho hlavního protagonisty a transparentní a spolehlivé mezinárodní vztahy by byly i nadále našimi prioritami.

Praktický význam

- ✓ Pokračující začleňování cílů udržitelného rozvoje do vnějších politik EU při současném uznání odlišných potřeb a zájmů na straně partnerů, a naopak omezenější interní změny;
- ✓ Pravidelné a podrobné zpravodajství ze strany EU o pokroku v dosahování cílů udržitelného rozvoje v rámci vnější činnosti EU na mezinárodní úrovni v Organizaci spojených národů, jakož i jeho sledování;
- ✓ V případě a okamžiku aktualizace dohod EU o volném obchodu a vyjednání budoucích obchodních dohod případné posílení a účinné vymáhání kapitol týkajících se obchodu a udržitelnosti;
- ✓ Intenzivnější provádění globální strategie zahraniční a bezpečnostní politiky Evropské unie a nového Evropského konsensu o rozvoji;
- ✓ Propagace posílené evropské politiky v oblastech obrany, vesmíru, bezpečnosti a migrace jako politik napomáhajících rozšířenému programu vnější politiky pro udržitelný rozvoj;
- ✓ Intenzivnější využívání nových forem udržitelného financování a rozvoje, např. plánu vnějších investic.

Výhody a nevýhody

- + EU soustředí své zdroje na ty země či regiony, které je nejvíce potřebují, a přitom pokračuje v adaptaci politik EU začleňováním cílů udržitelného rozvoje, avšak bez zvláštního strategického rámce;
- + Vnější činnost EU je prováděna v souladu se svými cíli na podporu udržitelnosti, demokracie, lidských práv, právního státu a základních svobod ve světě.
- Nebezpečí, že v časech, které jsou pro multilateralismus nepříznivé, tento přístup oslabí politickou důvěryhodnost a vůdčí postavení EU, pokud jde o Agendu OSN 2030 a cíle udržitelného rozvoje, a to jak na domácí, tak na celosvětové scéně. Jedním z hlavních rysů Agendy OSN 2030, kterou EU aktivně podporuje, je její univerzálnost;
- EU přichází o možnost vytvářet pozitivní vizi pro budoucnost Evropy zaměřené na udržitelnost;
- EU nevyužívá výhody iniciátora stanovujícího unijní normy udržitelnosti tak, aby je svět mohl následovat, přičemž čelí riziku, že z výhod plynoucích z udržitelného růstu budou mít na světovém trhu užitek jiní;
- Konsolidace současné koncepce politiky EU týkající se cílů udržitelného rozvoje skrývá nebezpečí, že nesplní měnící se očekávání a ambice občanů.